Програма Еразъм+ на Европейския съюз

Проект „Инкубатор за млади таланти“
2024-1-BG01-KA154-YOU-000240875

ФИНАЛЕН ДОКЛАД
за изпълнението и резултатите от проект „Инкубатор за млади таланти“

Юни 2026
гр. София

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Административна информация и документация 4
2. Реализирани дейности по градове 6
Пловдив 6
Габрово 7
Враца 8
Велико Търново 9
Русе 10
Стара Загора 11
Варна 12
Бургас 12
Плевен 13
Шумен 14
София 15
3. Идентифицирани проблеми на местно и национално ниво 17
3.1. Проблеми, идентифицирани от местната власт 17
3.2. Проблеми, идентифицирани от участващите млади хора 18
4. Разработени младежки проектни предложения 21
5. Обратна връзка за участието в проекта 27
5.1. Придобити компетентности, знания и умения 27
5.2. Възможности за по-активно сътрудничество между младите таланти, местната власт, бизнеса, висшите училища, научните организации и неправителствения сектор 29
5.3. Необходимите условия за разрешаване на предизвикателствата в общините 32
6. Реализиране на поставените цели 36
7. Въздействието върху участниците и местните общности 39
8. Добри практики и научени уроци 42
9. Препоръки към централната и местната власт 45
Заключение 48

Настоящият документ е изготвен в рамките на проект “Инкубатор за млади таланти“ 2024-1-BG01-KA154-YOU-000240875, който е финансиран по програма Еразъм+ на Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения принадлежат изцяло на „Асоциация на младите учени“ и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на ЦРЧР. За тях не носи отговорност нито Европейският съюз, нито предоставящият орган.

1. АДМИНИСТРАТИВНА ИНФОРМАЦИЯ И ДОКУМЕНТАЦИЯ

Проект „Инкубатор за млади таланти“ беше реализиран в рамките на ясна административна, организационна и документална рамка за планиране, изпълнение, проследяване и отчитане на дейностите. Административната работа съпътства всяка една стъпка от изпълнение на проекта по същество. Тя осигури навременна подготовка, ясно разпределение на задачите, проследимост на изпълнението им, прозрачност на процесите и събиране на необходимите доказателства за проведените събития и постигнатите резултати.

Още в началния етап на изпълнение беше организирана фаза „Подготовка“, включваща работни срещи на екипа по проекта за разпределяне на задачи и отговорности. Беше изготвен подробен екшън план и график за работа, съдържащ конкретни задачи, изпълнители, срокове за изпълнение и статус на напредъка. Този подход позволи правилно разпределение на времето и ресурсите, както и своевременно идентифициране на потенциални затруднения. В процеса на подготовка бяха разпределени задачите на членовете на екипа, необходимостта от включване на експерти, лектори, фасилитатори и представители на местната власт, както и профилът на лицата, ангажирани с провеждането на обучителните и работните модули.

За целите на вътрешната координация беше създадена оперативна комуникационна среда, която осигури обмена на информация между членовете на екипа, проследяване на разпределените задачи, упражняване на контрол върху напредъка и анализиране на възникнали рискове и проблеми. Наред с това беше приложен план за вътрешен мониторинг, включващ текущи срещи и обсъждания във връзка с изпълнението на дейностите. Това създаде условия за последователност, отчетност и добра организация през целия проектен период.

Особено внимание беше отделено на предварителната подготовка на всяко събитие. За всяка локация беше оформена подробна програма по дни и часове, включваща образователни, дискусионни, практически и консултативни модули. Програмите съдържаха информация за основните дейности, използваните методи на неформално и информално учене, темите на обучението, времевия график, регистрацията на участниците, представянето на проекта, работата по групи, срещите с представители на институции и бизнеса, както и дейностите по обратна връзка и финализиране на проектните предложения. По този начин всяко събитие беше предварително структурирано и административно обезпечено.

Като част от административната документация бяха разработени и използвани критерии за подбор на участници. Селекцията беше насочена към млади таланти, млади изследователи и младежи с по-малко възможности, които проявяват интерес към решаването на конкретни местни проблеми и към участие в процеси на гражданско включване. Подборът включваше събиране на информация относно участника, включително образование, опит, умения, интереси, мотивация за участие, предходен опит в проекти или програми, както и възможност за представяне на идея или визия за справяне с конкретен проблем на местно ниво. Тази документация подпомогна както прозрачността на процеса по селекция, така и съответствието между профила на участниците и целите на проекта.

Паралелно с подбора на младежите беше извършена и административна подготовка, свързана със селекцията на членовете на екипите по градове. При подбора

им бяха взети предвид професионален опит и квалификация, опит в работата с целевата група, познаване на методи и техники на неформално обучение, мотивация, ангажираност и релевантност към темите на проекта. Включването на представители на местната власт, образователни институции, бизнеса, гражданския сектор и други заинтересовани страни беше съществен елемент от административното планиране, тъй като позволи създаването на реална среда за диалог между младите хора и хората, участващи във формирането на политики и решения на местно ниво.

За всяко събитие беше осигурена необходимата логистична и административна организация. Тя включваше организиране на зала, настаняване, кетъринг, транспорт, преглед и анализ на приложимите мерки за сигурност, както и контакт с участниците за финални уточнения, свързани с провеждането на дейностите. Бяха подготвяни и разпечатвани регистрационни форми, декларации и програми, а участниците бяха предварително запознавани с планираните дейности.

Документацията по време на събитията включваше регистрация на участниците, проследяване на дневната програма, събиране на обратна връзка, отразяване на груповата работа и съхраняване на резултатите от практическите модули. Участниците бяха запознати с теми, свързани с местната власт и местното самоуправление, механизмите за гражданско участие, процедурата по включване на идейни проекти в дневния ред на местната власт, общественото обсъждане, предприемачеството, работата на неформални групи и неправителствени организации. Административното обезпечаване на тези модули включваше подготовка на лекционни материали, презентации, работни формати и инструменти за подпомагане на участниците.

Важна част от документацията са анкетите и формулярите за обратна връзка. Те бяха използвани както за идентифициране на проблеми на местно ниво, така и за оценка на ефективността на проведените дейности. Чрез тях беше събрана информация от целевите групи, включително млади хора и представители на местните общности. Анкетите подпомогнаха анализа на резултатите, проследяването на нагласите на участниците и оценката на степента, в която дейностите са допринесли за повишаване на знанията, уменията и мотивацията за гражданско участие.

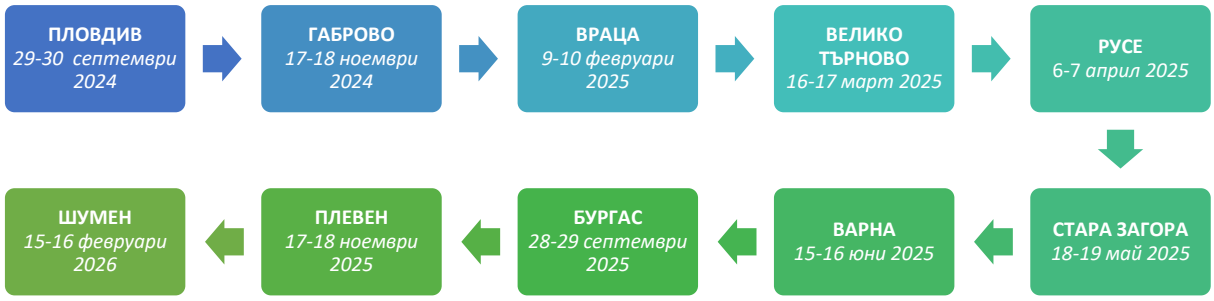
По време на работилниците беше създадена допълнителна работна документация, свързана с разработването на идеи и проектни предложения. Участниците работиха в малки групи, като формулираха проблеми, обсъждаха възможни решения, разпределяха роли, подготвяха аргументация и представяха резултатите от работата си. Използваните работни канави, презентации и групови разработки послужиха като доказателство за активното участие на младежите и като основа за последващо дооформяне на предложенията. Всички проектни предложения бяха обобщени и систематизирани в „Дигитален сборник на младите таланти“. Тази документация е важна не само за отчитане на процеса, но и за демонстриране на реалния принос на младите хора към търсенето на практически решения за нуждите на местните общности. След провеждането на събитията беше извършван анализ на резултатите и на събраната обратна връзка.

В рамките на проекта е поддържана и документация, свързана с публичността и визуализацията. Подготвянето на материали за представяне на проекта, програмата Еразъм+, участващата организация и целите на дейностите допринесе за информираността на участниците и заинтересованите страни. Представянето на проекта в началото на всяко събитие създаде обща рамка за разбиране на целите, очакваните резултати и ролята на участниците в процеса.

2. РЕАЛИЗИРАНИ ДЕЙНОСТИ ПО ГРАДОВЕ

В рамките на проекта бяха реализирани дейности в десет областни града, както и финално събитие в София, в периода септември 2024 – април 2026 г. (Фигура 1).

Фигура 1. *Градове, участващи в реализация на дейностите по проекта*

Пловдив

На 29 и 30 септември 2024 г. в Пловдив се проведе събитие в рамките на проекта за млади таланти, което събра представители на институции, бизнеса, академичната общност и млади участници с интерес към предприемачеството и иновациите.

На 29 септември програмата включваше презентации и работа по групи. От страна на Търговско-промишлена камара Пловдив, Михаил Проданов представи възможностите за развитие на международни търговски отношения и улесняване на износа от региона. Християн Даскалов запозна участниците с дейността на ЕЦИХ Тракия, като постави акцент върху услугите, свързани с киберсигурността. Беше обсъдена и инициативата „Голям брат, голяма сестра“ във връзка със Закона за доброволчеството.

В рамките на деня участниците идентифицираха няколко ключови извода:

- значението на предприемачеството за студентите и младите учени
- нуждата от активно кариерно ориентиране чрез извънкласни дейности
- ролята на неправителствените организации като среда за изграждане на умения за управление на стартъпи.

Бяха предложени и допълнителни идеи, включително създаване на co-working пространство за студенти и разработване на медицинско изделие (ръкавица срещу тремор на ръцете).

В последвалата работа по групи участниците разработиха конкретни решения по обществени предизвикателства:

Първа група се фокусира върху недостига в здравеопазването, предлагайки концепция за „мобилна манипулационна“ и „подвижна аптека“, базирани на доброволчество и партньорства с организации като Български лекарски и зъболекарски съюз, както и използване на телемедицина. Втора група разгледа проблемите на градската среда и транспорта, като предложи дигитално приложение за оптимизация на маршрути, стимули за използване на градски транспорт чрез система за точки и инициативи за рециклиране и доброволческо почистване. Трета група работи по теми, свързани с климатичните промени и ресурсите, разработвайки идея за приложение

„VitaShop“, което да следи потреблението на вода и електроенергия и да стимулира устойчиво поведение. Четвърта група се насочи към образователните неравенства, особено ранното отпадане от образователната система сред ромската общност, като предложи решения чрез градоустройствено планиране и интеграционни политики.

На 30 септември се проведе кръгла маса, домакинствана от Университет за хранителни технологии. Организаторите представиха концепцията за програма „Наука“ към община Пловдив. Заместник-кметът по финанси Петя Жекова представи възможностите за подкрепа на млади предприемачи чрез програмата „Млад предприемач“. Общинският съветник Борислав Матеев подчерта необходимостта от създаване на общ фонд за сътрудничество между образованието, бизнеса и публичната власт.

В дискусията се включиха и представители на академичните институции. Проф. Кондева от Медицински университет подкрепи идеята за „зелена линейка“. Заместник ректорът на УХТ по проектна дейност и бизнес партньорство проф. д-р инж. Десислав Балев акцентира върху значението на късите вериги за доставки и стратегията „от фермата до трапезата“, както и върху ролята на инкубаторите за създаване на устойчива среда. Заместник-ректорът по научната и международна дейност на Аграрния университет проф. д-р Димо Атанасов представи инициативи, свързани с био-базирани иновации и „синята икономика“.

В заключение, всички участници се обединиха около идеята, че създаденият инкубатор има потенциал да се развие в акселератор, който да подпомага реализацията на иновативни идеи и предприемачески проекти на младите хора.

Габрово

Събитието в град Габрово се проведе в периода 17-18 ноември 2024 г. В инициативата участваха ученици, млади хора и представители на институции и организации, сред които Полина Тихова (секретар на Община Габрово), доц. д-р инж. Станимир Йорданов от Техническия университет и Моника Янакиева от Центъра за развитие на човешките ресурси (ЦРЧР).

Първият ден беше посветен на генериране на идеи и работа в групи по ключови обществени предизвикателства. Участниците обсъдиха възможности за въвеждане на програми тип „Еразъм“ за ученици още в 7. клас, както и идеи за устойчиви решения като използване на соларни панели и създаване на споделени еко пространства с възможности за рециклиране и размяна на книги.

Работата продължи в четири тематични групи. Първа група се фокусира върху оптимизацията на управлението на отпадъците и кръговата икономика. Бяха предложени информационни кампании за разделно събиране, разработване на продукти от рециклирани материали, внедряване на интелигентни кошчета и роботи, както и използване на биоразградими отпадъци за компост. Втора група разгледа социално-икономическото развитие и задържането на младите хора. Основни идеи включваха създаване на „job’s center“ тип кафене, по-добра връзка между бизнеса и училищата, организиране на социални събития и инициативи като „Да пиеш кафе с работодател“. Трета група работи по темата за устойчиво градско развитие и енергийна ефективност. Те предложиха проект „От старо към ново“, включващ модернизация на електрическата инфраструктура, въвеждане на „умни“ системи, интелигентни електромери и използване на възобновяеми енергийни източници. Четвърта група се съсредоточи върху управлението на природните ресурси и адаптацията към климатичните промени.

Основните предложения включваха използване на IoT технологии, сензори за мониторинг на водите и интегриране на изкуствен интелект за анализ на климатични данни.

Вторият ден беше насочен към срещи с представители на институции и обсъждане на реални практики. Г-жа Полина Тихова представи проект за енергийно обновяване на квартал в Габрово и сподели, че общината е подписала климатичен договор за постигане на климатична неутралност до 2030 г. Беше отбелязано и използването на сензори за измерване качеството на въздуха. Участниците се запознаха с дейността на Регионалния иновативен център, който свързва бизнеса, местната власт и академичните среди. Обсъдени бяха и инициативи като стартирания от МОН проект за дуално образование във висшето образование. Доц. д-р инж. Станимир Йорданов предложи организирането на „Фестивал на знанието“, където млади хора да представят свои разработки пред бизнеса, а Моника Янакиева информира за нова инициатива на Европейската комисия, насърчаваща участието на младите хора в местното управление чрез диалог с общините и осигурено финансиране.

Участниците се обединиха около необходимостта от повече подобни събития, които да свързват младите хора с бизнеса, науката и институциите, както и да създават възможности за развитие и реализация в България.

Враца

Събитието във Враца бе реализирано на 9 и 10 февруари 2025 г. То събра ученици, студенти и млади специалисти с интерес към иновации, устойчиво развитие и предприемачество. Участниците бяха разпределени в няколко тематични групи, в които разработиха конкретни идеи и проектни предложения, насочени към подобряване на качеството на живот в региона.

През първия ден младежите работиха по четири основни направления. В групата „Опазване на околната среда“ беше разработен проектът „Чисто бъдеще“, който включва идеи за въвеждане на интерактивни кошчета за фасове и пластмасови отпадъци, използване на рекламни екрани за генериране на приходи и провеждане на информационни кампании за рециклиране. В групата „Подобряване на инфраструктурата“ участниците предложиха разработка на мобилно приложение за обществен транспорт с възможности за онлайн закупуване на билети, бонус система за редовни пътници и оптимизация на маршрутите. Третата група, фокусирана върху социалното развитие, разработи два проекта. Първият проект „Втори шанс за живот в селата“, цели насърчаване на социалното предприемачество чрез ученически практики в малки населени места и въвеждане на дуално образование. Вторият проект е насочен към деца без родителска грижа и включва създаване на дигитален ментор и програми за тяхната образователна и социална реализация. В групата „Икономическо развитие“ беше разработен проектът „Aqua Smart“, който предлага внедряване на сензорни технологии за ефективно управление и подобряване на качеството на водните ресурси.

Вторият ден беше посветен на представяне на възможности за развитие и сътрудничество. Бяха обсъдени идеи Община Враца да бъде домакин на Фестивал на науката през 2025 г., както и беше представена програмата „Наука“, като проектното предложение бе официално предадено на председателя на Общинския съвет и на заместник-кмета по образование. Участниците се запознаха и с Фонда за подкрепа на стартиращи предприятия на студенти и докторанти.

Специален гост на събитието беше д-р Борислав Боев, главен експерт в „АЕЦ Козлодуй – Нови мощности“ ЕАД, който представи проекта за изграждане на нови мощности. Той демонстрира нагледно процеса на реализация и подчерта възможностите за участие на стартиращи компании като подизпълнители, насърчавайки младите да развиват иновативни решения в тази сфера.

Участниците споделиха общата теза за необходимостта от провеждане на повече подобни инициативи, които да насърчават активността на младите хора и да ги срещат с успешни представители на бизнеса и науката. Събитието във Враца показа силния потенциал на младите таланти да създават идеи с реално въздействие върху развитието на местната общност.

Велико Търново

В периода 16-17 март 2025 г. във Велико Търново се проведе двудневната среща по проекта. В събитието взеха участие представители на академичните среди, институции и организации, сред които проф. д-р Венета Христова, доц. д-р Ваня Димитрова, проф. дмн Стефка Боюклиева, зам.-областният управител Юлия Мутафчиева, както и представител на Able Mentor.

През първия ден участниците се включиха в представяне и обсъждане на иновативни идеи, свързани с културното наследство и предприемачеството. Беше предложена инициативата „Осинови паметник“, която цели създаване на интерактивни туристически маршрути в стария град чрез използване на изкуствен интелект. Проф. д-р Венета Христова представи проекта EntreAction (Meles), който включва методическо ръководство по предприемачество, видео уроци за преподаватели, BOT платформа с дигитални материали и виртуален учител, както и електронна книжка с казуси и вдъхновяващи истории на предприемачи от осем държави.

Работата продължи в групи, като всяка от тях разработи решения по ключови проблеми. Първата група се фокусира върху социално-демографските предизвикателства и транспортната инфраструктура, предлагайки мерки за подкрепа на младите семейства, стимули за завръщане към родните места и създаване на детски центрове към по-големи компании. Втората група разгледа управлението на природните ресурси, като предложи въвеждане на интелигентни контейнери за отпадъци с бонусна система и използване на AI за откриване на нерегламентирани сметища чрез сателитни данни. Третата група се насочи към туризма, разработвайки идея за дигитална платформа с персонализирани маршрути до културни обекти. Четвъртата група работи върху дигитализацията на административните услуги, включително създаване на платформа за актуална информация за транспортни разписания и подобрена връзка между общината, гражданите и дигитални услуги като Google Maps.

През втория ден акцентът беше поставен върху институционалната подкрепа и бъдещите възможности за развитие. Юлия Мутафчиева представи дейността на Центъра за предприемачество към Министерството на труда и социалната политика и подчерта значението на партньорствата за привличане на инвестиции. Доц. д-р Ваня Димитрова сподели за предстоящ хакатон за ученици и курсанти с цел стимулиране на предприемачески идеи чрез финансова подкрепа. Представител на Able Mentor говори за необходимостта от изграждане на предприемаческа култура сред младите хора, а проф. дмн Стефка Боюклиева представи възможностите по програма „Образование и наука“ към МОН, в която Великотърновският университет участва активно.

Събитието създаде платформа за обмен на идеи, изграждане на партньорства и развитие на практически решения за устойчиво развитие на региона чрез активното участие на млади хора и експерти.

Русе

В периода 6-7 април 2025 г. гр. Русе беше домакин на събитие по проекта. В него участваха млади хора с интереси в технологиите, предприемачеството и общественото развитие.

През първия ден (6 април) участниците представиха свои индивидуални концепции за стартъпи и дигитални решения. Сред тях се откроиха идеи като дигитален коуч за психическо и физическо здраве, разработка на медицински софтуер – асистент за общопрактикуващи лекари, както и решение, включващо хардуер и софтуер за подобряване на организацията в спешните отделения. Бяха предложени също софтуер за резервации в салони за красота и приложение „My World“, свързващо потребители и търговци.

След това участниците бяха разделени в групи и работиха по конкретни обществени проблеми. Първата група („Green solutions for our future“) се фокусира върху замърсяването в община Русе и предложи мерки като изграждане на пречиствателна станция, залесяване и стимули за използване на електрически автомобили и соларни панели. Втората група разгледа проблемите на пътната инфраструктура и разработи идея за интегрирана зона за логистика и икономическо развитие, реализирана чрез публично-частно партньорство. Те предложиха и иновативно решение за пътна безопасност - внедряване на чипове в автомобилите, които да предотвратяват нарушения като преминаване на двойна непрекъсната линия. Третата група се съсредоточи върху енергийната ефективност и енергийната бедност, като предложи разработване на софтуер за проследяване на температурни спадове и създаване на дигитална платформа, чрез която гражданите да сигнализират за проблеми в сградите си в реално време. Четвъртата група разработи концепция за реален стартъп в образованието - AI инструмент, обучен по учебния материал, който да подпомага учениците чрез интерактивно обучение, генериране на тестове и структуриране на уроците, както и дигитален асистент за подготовка за матурите в партньорство с училища и учители.

На втория ден (7 април) участниците се запознаха с добри практики, представени от Цветослав Димитров, директор на дирекция „Образование и култура“ в Община Русе. Сред тях бяха внедряването на нискоемисионни автобуси, озеленяване на крайбрежната зона, бъдеща система за разпръскване на водни капки за пречистване на въздуха и идеи за събиране и повторно използване на дъждовна вода. Беше подчертано и значението на изграждането на магистралата Русе - Велико Търново за подобряване на транспортната свързаност. Допълнително бе предложена идея за създаване на регулирана „борса за кръв“.

Представител на Регионалното управление на образованието даде обратна връзка относно образователния AI стартъп, като подчерта необходимостта от запазване на научната стойност на учебното съдържание и разработване на реален прототип. Доц. д-р Даниела Йорданова отправи предложение по време на кариерната борса на Русенския университет да се обособи пространство за представяне и обсъждане на иновативни идеи с цел насърчаване на предприемаческия дух сред младите хора.

Срещата в Русе премина с активна работа, обмен на идеи и създаване на конкретни концепции, които имат потенциал за реализация и принос към развитието на обществото.

Стара Загора

На 18 и 19 май 2025 г. в Стара Загора се проведе двудневно събитие по проекта за млади таланти, насочено към генериране на иновативни идеи, предприемачество и социално въздействие сред младите хора.

В първия ден участниците представиха свои идеи и идентифицираха ключови предизвикателства. Сред тях се откроi предложение от студент от Педагогическия факултет за създаване на социално пространство в Тракийски университет, което да подпомага интеграцията на студентите, особено чуждестранните, чрез активности като джаги, билярд и дартс. Друга идея беше разработването на рецикломат за пластмаса с мобилно приложение, който да стимулира гражданите чрез награди от местния бизнес.

След това участниците работиха в три екипа по конкретни проекти. Първата група разработи концепция за фотоволтаично прозрачно фолио - гъвкаво и рециклируемо решение за производство на енергия, което може да се инсталира върху различни повърхности, включително стъкло, като отговор на липсата на достъпна научна инфраструктура. Втората група представи проекта „Releaf - умни покриви за по-чист въздух“, насочен към борба с климатичните промени чрез увеличаване на зелените площи в градска среда. Идеята включва изграждане на зелени покриви с автоматизирана система за напояване, базирана на сензори за влажност, температура и слънчево лъчение. Системата използва дъждовна вода и соларна енергия, като целта е минимална нужда от поддръжка и устойчиво функциониране. Третата група разработи социално ориентирания проект „Академия за надежда“, насочен към деца със социални затруднения от домове и приемни семейства. Проектът цели развитие на дигитални, езикови и практически умения чрез участие в реални проекти, като блогове и влогове, както и осигуряване на възможности за стаж. В рамките на инициативата се предвижда включване на студенти и преподаватели като ментори чрез програми като „Бъди ментор“ и „Учи с надежда“, както и организиране на занимания по време на ваканции.

През втория ден участниците се запознаха с възможности за развитие на предприемачеството в региона. Беше представена съвместна стратегия на Община Стара Загора и Европейската комисия за развитие на бизнес инкубатори. Обсъдено бе и създаването на Център за развитие на територията на летище Стара Загора в партньорство с Тракийския университет и училища, с фокус върху научни изследвания и младежко предприемачество. Беше анонсирано и предстоящо събитие през октомври в Стара Загора, което ще събере млади предприемачи и ще представи добри практики, като се предвижда участие и на екипи с иновативни проекти, включително този за фотоволтаичното фолио.

Допълнително, Недко Недев представи дейността на компанията eDynamics и инициативата eDynamics Academy, която работи съвместно с университети за осигуряване на стажантски програми и менторство за млади специалисти. Представена беше и инициативата ЕЦИХ Загоре, която предлага подкрепа за бизнеса чрез консултации и възможности за „тестване преди инвестиране“.

Събитието създаде платформа за обмен на идеи, насърчи иновациите и очерта конкретни възможности за развитие на младите таланти в региона.

Варна

В рамките на проекта на 15 и 16 юни 2025 г. във Варна се проведе поредното събитие, в което участниците работиха по иновативни решения, насочени към реални обществени и градски проблеми, като екология, инфраструктура и дигитализация.

През първия ден (15 юни) те бяха разделени в три работни групи, всяка от които разработи конкретни идеи и предложения. Първата група се фокусира върху проблема с управлението на отпадъците и разделното събиране. Участниците предложиха поставяне на компостери и увеличаване на броя контейнери за разделно събиране. Беше подчертано значението на образователните кампании за повишаване на обществената информираност, както и въвеждането на стимули (например намаление на такса смет) за гражданите, които изхвърлят отпадъците разделно. Предложено беше инициативите да се реализират съвместно с общината. Втората група разработи идея за интелигентна система за управление на трафика чрез „smart city“ подход. Решението включва поставяне на сензори и камери на светофарите, които да анализират трафика в реално време и да подават информация към общината. Системата ще се поддържа чрез CRM платформи и може да бъде разширена с мобилно приложение за шофьори, което да информира за пътнотранспортни произшествия и натоварени участъци. Предвижда се използване на AI алгоритми за анализ и оптимизация, както и тестване на прототипа в реална среда. Третата група представи проекта „Sunstainable“, насочен към преминаване към зелена енергия. Идеята включва разработване на персонализирани решения за бизнеси чрез специализиран софтуер за оптимизация на енергийни процеси и инвестиции в соларни панели. Допълнително се предвижда разработване на AI модел за откриване на дефекти и замърсявания по панелите с цел повишаване на ефективността.

Вторият ден (16 юни) беше посветен на представяне на резултатите и дискусии с представители на местната власт. Заместник-кметът на община Варна поздрави организаторите за образователната стойност на инициативата. Инж. Диан Николов, председател на Общинския съвет на гр. Провадия, акцентира върху значимостта на проблема с управлението на отпадъците и такса смет, който засяга и Провадия. Кметът на Девня, Свилен Шитов, също подчерта важността на ефективните решения в тази сфера.

Сред представените идеи се откроi и проектът на участниците Васил Желев и Борис Велинов - стартъпът „Creligens“. Той предлага обектно-ориентиран модел за анализ на автомобили, внасяни от чужбина, чрез откриване на щети, проверка на сервизната история и определяне на реална пазарна стойност. В бъдеще системата може да бъде надградена с използване на VIN номер за проследяване на реалните километри и извършените ремонти, като включва и AI базиран чат интерфейс.

Като цяло, проектът във Варна демонстрира високо ниво на ангажираност и креативност от страна на младите участници, които предложиха практически ориентирани и технологично иновативни решения за устойчиво развитие на градската среда.

Бургас

В периода 28-29 септември 2025 г. Бургас бе домакин на поредното проектно събитие, насочено към генериране на идеи за решаване на ключови обществени и екологични проблеми, както и към представяне на иновативни предприемачески инициативи.

В първия ден участниците бяха разделени на пет работни групи, всяка от които разработи решение по конкретен обществен проблем. Първа група (демографска криза) предложи общината да въведе пакет от стимули, включително предоставяне на временно жилище за хора, които се преместват да работят в града, с цел привличане на млади специалисти. Втора група („Големите боклуци“) – замърсяване в градска среда разработи идея за внедряване на „умни контейнери“ със сензори и добре организирана система за разделно събиране (стъкло, пластмаса, метал, картон). Акцент беше поставен върху кръговата икономика и възможността за генериране на приходи от рециклирани материали. Трета група (замърсяване на Поморийското езеро) предложи системно почистване, залесяване и постоянен мониторинг на водите, както и въвеждане на модерни системи за управление на ресурсите. Четвърта група („Green parking“) – транспорт и въздух представи концепция за изграждане на многоетажни зелени паркинги със слънчеви панели, както и използване на гравитационни системи за съхранение на енергия. Пета група (водоснабдителна инфраструктура) предложи модернизация чрез изграждане на канализация с пластмасови тръби, както и пълна автоматизация и дигитализация на системата. В рамките на деня се проведоха и индивидуални представяния на участници.

Вторият ден беше посветен на предприемачеството и възможностите за развитие на идеи. Беше представена общинска програма за подкрепа на стартиращи предприятия с финансиране до 5000 лв., като кандидатстването се осъществява в две годишни сесии – през март и септември. Николай Кадийски (Burgas Business Hub) сподели примери за иновативни продукти и услуги, включително автоматизирано създаване на блог съдържание и нишови продукти като бонбони от магарешко мляко. Той подчерта, че Бургас е подходяща среда за тестване и развитие на нови бизнес идеи.

Събитието съчета работа по реални обществени предизвикателства с развитие на предприемаческо мислене, като даде възможност на участниците да разработят практически решения и да ги свържат с реални възможности за финансиране и реализация.

Плевен

Събитието в Плевен бе проведено на 16 ноември 2025 г. В него участваха младежи от региона, представители на местни институции и ментори, които работиха съвместно по разработване на практически решения.

Срещата започна с представяне на три ключови предизвикателства, предварително идентифицирани от общините в област Плевен – демографската криза и изтичането на млади хора, проблемите с околната среда (замърсяване, нерегламентирано изхвърляне на отпадъци и наводнения) и остарялата ВиК инфраструктура. Участниците бяха разделени в три работни групи, като всяка група се фокусира върху един от проблемите. Първата група разработи стратегическа концепция за позициониране на Плевен като регионален здравен и образователен хъб. Те предложиха мерки за задържане на младите хора чрез гарантирана заетост, финансови стимули, дуално обучение и менторски програми. Допълнително беше поставен акцент върху привличането на чуждестранни студенти, подобряването на образователната инфраструктура и изграждането на по-силна връзка между институциите, бизнеса и обществото. Втората група представи иновативния проект „Чисти улици“ – интелигентна система, базирана на изкуствен интелект и IoT технологии. Решението включва използване на сензори за следене на водни нива, AI камери за засичане на нерегламентирано изхвърляне на

отпадъци, както и дигитална платформа и мобилно приложение за подаване на сигнали от граждани. Освен технологичната част, групата предложи и образователни кампании и доброволчески инициативи за изграждане на устойчиво екологично поведение. Третата група се фокусира върху създаването на интелигентна система за мониторинг на ВиК мрежата. Тяхното решение включва използване на сензори за налягане и дебит, система за ранно предупреждение при риск от аварии и дигитална карта за визуализация на състоянието на инфраструктурата. Предложени бяха и методи за оптимизация на поддръжката и въвеждане на иновативни техники за ремонт.

В рамките на деня участниците демонстрираха високо ниво на ангажираност, аналитично мислене и способност да разработват решения, съобразени с реалните нужди на местните общности. Те работиха активно в екипи, обменяха идеи и изградиха концепции, които са не само иновативни, но и практически приложими. Срещата завърши с общо заключение, че предложените решения имат потенциал за реално внедряване. Бяха очертани и следващи стъпки, включително разработване на прототипи, партньорства с общини и подготовка на проекти за финансиране. Работната среща в Плевен ясно показа, че младите хора в региона притежават знанията, мотивацията и креативността да бъдат двигател на положителна промяна. Проект „Инкубатор за млади таланти“ затвърждава своята роля като платформа за развитие на младежкия потенциал и създаване на устойчиви решения за бъдещето на региона.

Шумен

На 15 и 16 февруари 2026 г. в Шумен се проведе среща в рамките на проекта. Събитието събра млади хора (ученици, студенти и млади специалисти), както и представители на институции, образователния сектор и бизнеса.

В инициативата взеха участие ключови представители на местната власт и академичната общност, сред които Николай Колев (заместник-кмет „Икономическо развитие) и проф. д.н. Наталия Витанова-Маринова (ректор на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“). В срещата се включиха още представители на Община Шумен, Община Велики Преслав, БТПП – Шумен, Общински съвет – Шумен, както и експерти от образователни и младежки организации.

Работата се проведе в интензивен двудневен формат, включващ неформално обучение, екипна работа, проектно мислене и разработване на практически решения. През първия ден участниците анализираха социално-икономическата среда в региона и идентифицираха три основни предизвикателства пред област Шумен:

- демографска криза и миграция на младите хора;
- проблеми с управлението на отпадъците и ниска екологична култура;
- амортизирана ВиК инфраструктура и значителни загуби на вода.

След този анализ младежите се разделиха в две тематични работни групи и започнаха активно разработване на решения чрез дискусии, генериране на идеи и структуриране на проектни концепции. Работният процес продължи и във вечерните часове, като част от участниците работиха до късно след полунощ, демонстрирайки висока ангажираност и мотивация.

Първата група разработи проекта „StayLocal AI“, насочен към задържане на младите хора в региона чрез създаване на интегрирана система от образователни, социални и икономически стимули. Сред предложените мерки бяха данъчни облекчения за млади семейства, подкрепа за заетост, дигитална платформа за стажове и кариерно развитие, модернизация на общежитията и създаване на мобилно приложение за оценка

и управление на условията за настаняване. Проектът включва и използване на изкуствен интелект за анализ на младежките нагласи и персонализирани препоръки. Втората работна група разработи два проекта. Първият проект „GreenMind Smart Region“ е насочен към интелигентно управление на отпадъците чрез внедряване на смарт контейнери, мобилно приложение за сигнали и система от стимули за гражданите. Проектът включва и образователни кампании, доброволчески инициативи и използване на изкуствен интелект за изграждане на устойчиви екологични навици. Вторият проект „AquaGuard Shumen“ цели модернизация на водоснабдителната система чрез дигитално картографиране на мрежата, внедряване на сензори за откриване на течове и използване на предиктивна аналитика за предотвратяване на аварии и оптимизиране на ресурсите.

На втория ден се проведе кръгла маса между участниците и институциите, по време на която бяха представени разработените решения чрез визуални презентации и видео съдържание, създадено с помощта на AI инструменти. Представителите на институциите заявиха готовност за подкрепа чрез експертна помощ, ресурси и съдействие за финансиране. Ключов резултат от срещата бе подписването на меморандум за партньорство между Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“ и Асоциацията на младите учени, подписан от проф. д.н. Наталия Витанова-Маринова и Вадим Рошманов. Споразумението поставя основите на дългосрочно сътрудничество в областта на иновациите, младежкото предприемачество и научноизследователската дейност.

Срещата в Шумен показа високо ниво на ангажираност, креативност и стратегическо мислене сред участниците. Разработените проектни идеи са практически приложими и имат потенциал да допринесат за устойчивото развитие на региона, като затвърждават ролята на проекта „Инкубатор за млади таланти“ като ефективна платформа за развитие на младежкия потенциал.

София

На 6 април 2026 г. в София се проведе финалното събитие по проекта. В рамките на срещата участваха екипът, реализирал проекта, над 90 младежа и заинтересовани страни – представители на академичната общност, бизнеса, институциите, инвестиционния сектор и неправителствени организации, които имат отношение към идентифицираните проблеми и предложени решения. Сред тях бяха чл.-кор. проф. Евдокия Пашева, заместник-председател на Българската академия на науките, Димитър Костов, управляващ партньор на Innovation Capital, Пламен Йовчев, изпълнителен директор на „Сис кредит“, Георги Руйчев, изпълнителен директор на Българския форум на бизнес лидерите (BBLF), проф. Костадин Костадинов, съветник на министъра на образованието и науката, Оля Димитрова, председател на Патентното ведомство, проф. д.с.н. Цветан Давидков от Стопанския факултет на Софийския университет, доц. д-р Иван Станков - заместник-председател на Асоциацията на младите учени, Йонко Чуклев - заместник-председател и съосновател на Професионалната асоциация по роботика и автоматизация (PARAi), както и Ангел Стойков - председател на Националното представителство на студентските съвети (НПСС). Ключова част от събитието беше дискусията за възможностите за практическата реализация на предложените решения, като наред с това бяха представени постигнатите резултати, извлечените уроци и възможностите за продължаване на работата по изграждане на по-силна връзка между младите хора, науката, местните общности и реалната икономика.

Председателят на Асоциация на младите учени Вадим Рошманов, заедно с екипа, работил по проекта представиха ***резултатите***, постигнати в процеса на неговото реализиране. Бяха описани условията, създадени за повече включване на млади таланти в процеси на идентифициране на местни предизвикателства, разработване на идеи и търсене на приложими решения. Чрез дейностите на инициативата асоциацията достигна до над 500 студенти и докторанти и събра информация за конкретни потребности и проблеми от над 100 общини в страната. Тези резултати очертаха ясна картина на потенциала на младите хора да бъдат активни участници в създаването на иновации, политики и практики, които отговарят на реални обществени и икономически нужди. Изрично бе подчертано, че проектът не е само обучителна инициатива, а платформа за свързване на идеи, експертиза и реални възможности за развитие.

В изказванията и дискусиите беше подчертано, че проектът е дал пространство за среща между различни сектори, които често работят паралелно, но не достатъчно координирано. Участниците ***оцениха високо*** възможността за обмен на опит, представяне на идеи, получаване на насоки от експерти и изграждане на контакти с представители на бизнеса, научните институции и публичната администрация. Организациите от своя страна отчетоха ***необходимостта подобни формати да продължат***, тъй като те допринасят за по-добро разбиране на нуждите на младите учени и за по-ефективно насочване на подкрепата към тях. В дискусиите се откроии очакването бъдещите инициативи да бъдат още по-практически ориентирани и да водят до конкретни партньорства.

Важна част от програмата беше представянето на основни фрагменти от ***Дигиталния сборник на младите таланти***, разработен в рамките на проекта. В него са систематизирани проектите на участвалите младежи, адресиращи конкретни местни проблеми, които са своеобразен пример за потенциала, който има участието на млади хора в процесите на иновации, технологичен трансфер и местно развитие. Представените фрагменти са демонстрация както на конкретните резултати от работата по проекта, така и по-широката му добавена стойност – създаването на споделен ресурс, който може да бъде използван от студенти, докторанти, университети, общини, организации и институции. Сборникът беше представен като практичен инструмент за разпространение на натрупаното знание и за насърчаване на последващи действия.

Финалната част на събитието беше посветена на ***препоръките към местните и националните власти***. Сред основните послания се откроиха необходимостта от по-добър достъп до финансиране за млади изследователи и стартиращи компании, по-ефективна защита и управление на интелектуалната собственост, подкрепа за спин-оф компании и по-устойчиви механизми за сътрудничество между университетите, бизнеса и публичния сектор. Подчертано беше, че България разполага със значителен научен и иновационен потенциал, но неговото развитие изисква последователни политики, координация и практическа подкрепа.

3. ИДЕНТИФИЦИРАНИ ПРОБЛЕМИ НА МЕСТНО И НАЦИОНАЛНО НИВО

3.1. Проблеми, идентифицирани от местната власт

Анализът на идентифицираните проблеми и предизвикателства в десетте области очертава няколко ясно изразени общи тенденции, които имат едновременно местно и национално значение. Независимо от спецификата на отделните региони, представените данни показват наличие на сходни структурни проблеми, свързани с демографското развитие, управлението на природните ресурси, качеството на средата на живот, достъпа до услуги, инфраструктурата и възможностите за развитие на младите хора.

Един от най-често посочваните проблеми е **демографската криза и икономическата миграция на младите хора**. В редица области се отчита липса на достатъчно механизми за задържане, развитие и професионална реализация на младите хора на местно ниво. Това води до отслабване на човешкия потенциал в по-малките населени места, недостиг на кадри в ключови сектори, включително здравеопазване, образование, социални услуги и местна икономика, както и до ограничени възможности за устойчиво развитие на общностите. Този проблем има ясно национално измерение, тъй като засяга не само отделни общини, а цялостния капацитет на регионите да привличат, развиват и задържат активни млади хора.

Втора основна група предизвикателства е свързана с **климатичните промени, управлението на водните ресурси и състоянието на водоснабдителната и канализационната инфраструктура**. В различни области се посочват високи температури, засушавания, риск от пожари, недостиг на питейна вода, замърсяване на водоизточници, непочистени речни корита, остарели водопреносни мрежи, високи загуби на вода, липса на канализация и пречиствателни станции в малките населени места. Това показва, че проблемите с водата и адаптацията към климатичните промени вече не са изолирани екологични въпроси, а пряко засягат качеството на живот, здравето, инфраструктурата, селското стопанство, икономическата устойчивост и др.

Съществено място заемат и проблемите, свързани с **опазването на околната среда и управлението на отпадъците**. В почти всички разгледани региони се идентифицират трудности с разделното събиране, рециклирането, контрола върху нерегламентираните сметища, ниската екологична култура, замърсяването на водни басейни и природни територии, както и загубата на биоразнообразие. В някои области тези проблеми са свързани и с индустриално замърсяване, лошо качество на въздуха, обезлесяване, ерозия на почвите и натиск върху защитени зони. Това подчертава необходимостта от по-ефективни местни политики за устойчиво управление на ресурсите, въвеждане на кръгова икономика, повишаване на гражданската ангажираност и изграждане на трайни навици за отговорно отношение към околната среда.

Друг ясно очертан проблем е **състоянието на инфраструктурата и градската среда**. Общините посочват нужда от подобряване на пътната инфраструктура, уличното осветление, тротоарите, отводнителните системи, междублоковите пространства, обществените зони, градския транспорт и организацията на движението. В някои региони липсата на адекватна транспортна свързаност между населените места затруднява достъпа до здравни, социални, образователни и административни услуги. В градските центрове се наблюдават и проблеми с паркирането, поддръжката на публичните пространства, недостатъчните зелени площи и липсата на функционални

пространства за младежи и тийнейджъри извън търговските обекти и централните градски зони.

На местно ниво се открояват и социални предизвикателства, свързани с **достъпа до качествено здравеопазване, образование, социални и културни услуги**. Част от общините посочват недостиг на здравни специалисти и ограничен достъп до здравни услуги в малките населени места. В сферата на образованието се откроява проблемът с ранното отпадане от задължително обучение, особено сред уязвими групи. Липсата на достатъчно културни, образователни и социални активности за младите хора допълнително ограничава тяхното участие в обществения живот и намалява усещането им за принадлежност към местната общност.

Икономическото развитие също е сред ключовите предизвикателства. Част от общините идентифицират необходимост от привличане на инвестиции, развитие на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, иновациите и научната дейност. В някои региони се откроява нуждата от по-добра научна, технологична и туристическа инфраструктура, както и от дигитализация на административните процеси. Това показва, че местните общности търсят решения не само за текущи инфраструктурни и социални проблеми, но и за дългосрочно повишаване на своята конкурентоспособност.

Идентифицираните от местните власти проблеми показват, че техните предизвикателства са силно взаимосвързани. Демографската криза се задълбочава от липсата на икономически перспективи, недостатъчната инфраструктура и ограничения достъп до услуги. Екологичните проблеми се свързват с остаряла инфраструктура, ниска гражданска ангажираност и недостатъчни механизми за контрол. Климатичните промени поставят допълнителен натиск върху водните ресурси, градската среда, здравето и сигурността на общностите. В този контекст необходимостта от младежко участие, иновативни подходи, междусекторно сътрудничество и устойчиви местни политики се очертава като ключова предпоставка за ефективно справяне с проблемите както на местно, така и на национално ниво.

3.2. Проблеми, идентифицирани от участващите млади хора

Срещите с млади хора, дискусиите с тях и предложенията им, показват висока степен на чувствителност към ключови проблеми на местно и национално ниво. Представените идеи адресират широк кръг от предизвикателства, сред които околна среда и управление на отпадъците, климатични промени и екологични рискове, водни ресурси и ВиК инфраструктура, градска среда и транспорт, демографска криза и изтичане на млади хора, социално-икономическо развитие, здравеопазване и образование.

Първата ясно очертана тенденция е силният фокус върху **екологичните проблеми и устойчивото управление на ресурсите**. Значителна част от проектните предложения разглеждат замърсяването на градската среда, нерегламентираното изхвърляне на отпадъци, недостатъчно ефективното разделно събиране, липсата на навици за рециклиране и ограниченото прилагане на кръгова икономика. Младите хора предлагат решения, които комбинират технологии, образование и гражданско участие - умни контейнери, интерактивни кошчета, мобилни приложения, системи за стимулиране на рециклирането, кампании за екологична култура и модели за повторна употреба на ресурси.

Втора важна група проблеми е свързана **с климатичните промени, енергийната ефективност и адаптацията на градската среда към нови рискове**. Част от проектите

адресират високите температури, замърсяването на въздуха, нуждата от повече зелени площи, устойчиви сгради, зелени покриви, соларни решения, енергийно ефективна инфраструктура и дигитален мониторинг на рискови условия. В този смисъл младите хора разпознават климатичните промени като проблем с пряко отражение върху здравето, сигурността, разходите на домакинствата, градската инфраструктура и бъдещото развитие на общностите.

Съществено място в проектните предложения заемат и **проблемите с водните ресурси и ВиК инфраструктурата**. Младите хора идентифицират необходимост от по-добро наблюдение на водните ресурси, ранно откриване на течове и аварии, модернизиране на остарели водопреносни мрежи, контрол върху качеството на водата и по-ефективно управление на потреблението. Предложените решения често включват IoT сензори, изкуствен интелект, дигитално картографиране, платформи за мониторинг и системи за ранно предупреждение. С оглед посоченото може да се заключи, че младите хора имат ориентация към превантивни, технологично базирани и дългосрочно устойчиви подходи, вместо към реактивно справяне с вече възникнали проблеми.

Градската среда и инфраструктурата също са сред водещите теми. В проектните предложения се адресират проблеми, свързани с обществения транспорт, трафика, паркирането, пътната безопасност, достъпа до услуги, състоянието на сградите, градската чистота и качеството на публичните пространства. Младите хора предлагат решения като приложения за обществен транспорт, интелигентно управление на светофари, зелени паркинги, системи за подаване на сигнали, дигитални административни услуги и инструменти за по-добра градска мобилност. Общото между тези идеи е стремежът градът да стане по-достъпен, по-удобен, по-безопасен и по-адаптиран към реалните нужди на гражданите.

Друг ключов проблем, който младите хора ясно разпознават, е **демографската криза и изтичането на млади хора от регионите**. В редица проектни предложения се търсят решения за задържане на младежи чрез достъп до работа, образование, жилищна подкрепа, социална среда, кариерна ориентация и стимули за развитие на местно ниво. Идеи като кариерни пространства, дуално образование, пакети за привличане на работещи млади хора, регионални образователни и здравни хъбове и дигитални платформи за местна реализация показват, че младите участници възприемат демографския проблем не само като статистически спад, а като липса на перспектива, свързаност и възможности.

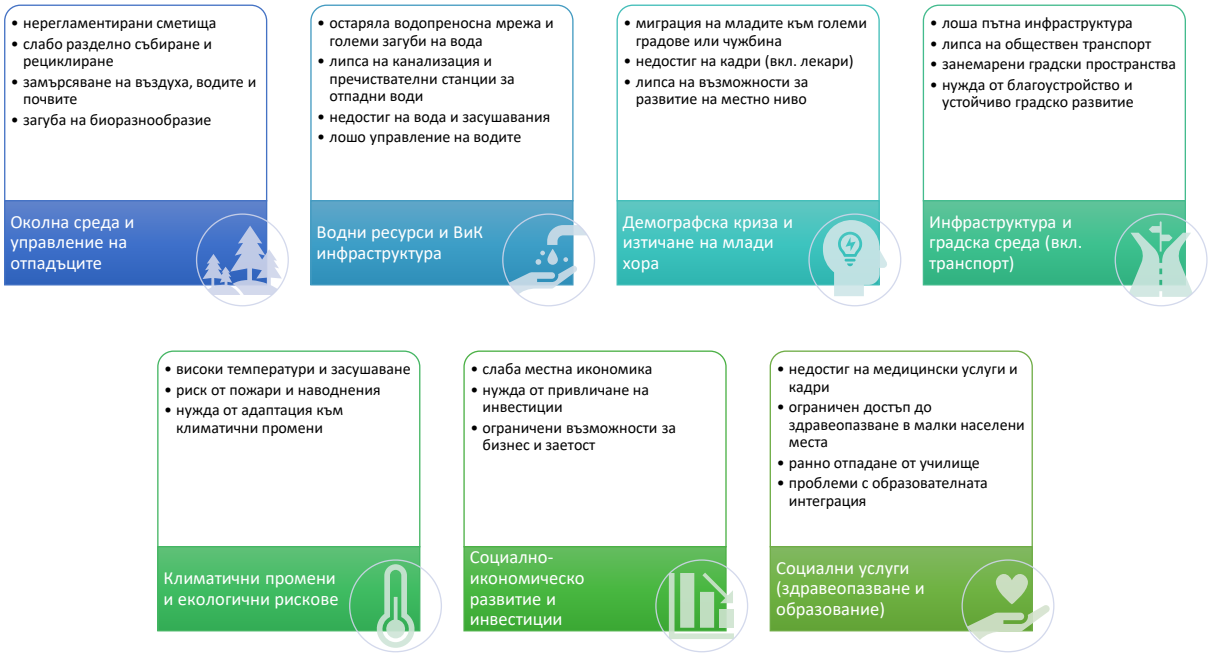
В проектите се откроява и темата за **достъпа до социални услуги, здравеопазване и образование**. Младите хора адресират проблеми като ограничен достъп до здравна грижа в малки населени места, нужда от телемедицина, недостиг на подкрепа за деца без родителска грижа, ранно отпадане от образователната система, необходимост от менторство, кариерно ориентиране и дигитални образователни инструменти. Особено ценно е, че тези проблеми се разглеждат през интегриран подход, а именно връзка между образование, социална подкрепа, здравеопазване, местна икономика и градско планиране.

Социално-икономическото развитие е хоризонтална тема, която присъства в голяма част от предложенията. Младите хора търсят начини за привличане на инвестиции, развитие на местен бизнес, създаване на работни места, насърчаване на предприемачеството, туризма, зелената икономика и иновациите. Много от проектите не се ограничават само до решаване на конкретен проблем, а предлагат модели, които могат да създадат икономическа стойност - чрез нови услуги, технологични решения,

партньорства с бизнеса, рекламни приходи, устойчиви продукти, енергийни спестявания или развитие на локални пазари.

Съпоставката между проблемите, заявени от местните власти, и темите, адресирани в проектните предложения на младите хора, показва висока степен на съгласуваност. И двете групи ясно разпознават като водещи предизвикателства **опазването на околната среда, управлението на отпадъците, климатичните промени, водните ресурси, градската среда, достъпа до услуги и демографската криза**. Разликата е най-вече в подхода: местните власти формулират проблемите през призмата на инфраструктурни, административни и стратегически нужди, докато младите хора ги превеждат в конкретни, практически и често дигитално ориентирани решения. Младежките идеи не са откъснати от реалните потребности на общините, а ги допълват с иновативен, граждански и приложим поглед към възможните решения. (Фигура 2)

Фигура 2. *Водещи категории проблеми, идентифицирани от местните власти и младите хора в рамките на проекта*

4. РАЗРАБОТЕНИ МЛАДЕЖКИ ПРОЕКТНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

В рамките на проекта беше постигнат конкретен и видим резултат, свързан с разработването на младежки проектни предложения, адресиращи местни проблеми. В Дигитален сборник на младите таланти са представени **39 разработени предложения,** формулирани от млади хора и насочени към реални обществени, екологични, социални, икономически и инфраструктурни предизвикателства в различни български градове. Проектните идеи имат характер на практически решения: всяка от тях съдържа дефиниран проблем, описание на предложен подход, цели, очаквани резултати и същност на решението. Това показва, че работата по индикатора не се изчерпва с генериране на общи идеи, а води до структурирани концепции, които могат да бъдат развивани в бъдещи инициативи, партньорства, общински политики или младежки проекти.

Проектните предложения са разработени в широк тематичен обхват. Те адресират проблеми, свързани с околната среда и управлението на отпадъците, климатичните промени, водните ресурси и ВиК инфраструктурата, градската среда, демографската криза и изтичането на млади хора, социално-икономическото развитие, инвестициите, здравеопазването и образованието. Очертава се силна връзка между младежкото участие и местното развитие, защото младите хора не разглеждат проблемите изолирано, а предлагат решения, които съчетават технологии, гражданско участие, екологична култура, социална грижа и икономическа устойчивост.

Общият брой на разработените проектни предложения е 39. Те са разпределени по 10 града: Пловдив, Габрово, Враца, Велико Търново, Русе, Стара Загора, Варна, Бургас, Плевен и Шумен. Най-голям брой предложения са разработени за Враца, Русе и Бургас - по 5 проекта. Пловдив, Габрово и Велико Търново са представени с по 4 проекта, а Стара Загора, Варна, Плевен и Шумен - с по 3 проекта. Това териториално разпределение показва широк географски обхват и възможност да се сравнят различни локални потребности и приоритети.

Съдържанието на проектните предложения може да бъде обобщено в седем основни групи проблеми. Тъй като много идеи са междусекторни, едно проектно предложение често адресира повече от една категория. Именно това е една от силните страни на резултата, а именно че младите хора мислят за градската среда не само като инфраструктура, а като система, в която екологията, икономиката, социалните услуги, образованието, здравето и технологиите са взаимно свързани. (Таблица 1)

Таблица 1. *Адресирани проблеми в проектните предложения*

Категория проблем	Брой проекти, в които се адресира проблемът	Коментар
Инфраструктура и градска среда	30	най-често срещана категория; включва транспорт, сгради, градски услуги, обществена среда, ВиК и смарт решения
Социално-икономическо развитие и инвестиции	25	свързана с работни места, стимули, местен бизнес, инвестиции, туризъм и привличане на млади хора
Околна среда и управление на отпадъците	18	включва разделно събиране, рециклиране, почистване, компостиране, смарт контейнери и граждански кампании

Климатични промени и екологични рискове	18	засяга намаляване на емисиите, зелена енергия, адаптация към екстремни условия, водни и климатични рискове
Социални услуги - здравеопазване и образование	15	насочена към достъп до здраве, образователна подкрепа, деца в риск, менторство, AI обучение
Демографска криза и изтичане на млади хора	12	включва мерки за задържане на младежи, семейна подкрепа, кариерни възможности, жилищни стимули
Водни ресурси и ВиК инфраструктура	10	включва воден мониторинг, намаляване на загубите, дигитализация на ВиК мрежи, качество на водите

Източник: Дигитален сборник на младите таланти

Най-ясно често срещания адресиран проблем е в областта на **инфраструктурата и градската среда**. Това включва не само класическа физическа инфраструктура, а и дигитални услуги, транспортни приложения, интелигентни светофари, сензорни мрежи, смарт контейнери, зелени паркинги, модернизация на сградите и ВиК системите. Следващият голям тематичен блок е социално-икономическото развитие. В него попадат идеи за привличане на инвестиции, развитие на туризъм, логистични зони, кариерни центрове, подкрепа за млади семейства, образователно предприемачество и модели за задържане на млади хора.

Екологичната тема е също много силна. Проектите за отпадъци, рециклиране, почистване, зелена енергия и опазване на природни ресурси показват, че младите участници разпознават екологичните проблеми като непосредствена част от качеството на живот в града. В много случаи екологията е свързана с дигитализация и стимули: например точки, награди, ваучери, намаления на такса смет, интерактивни кошчета, мобилни приложения и граждански сигнали. Това превръща гражданското участие в по-достъпно и разбираемо действие.

Важен е и **социалният аспект**. Част от предложенията са насочени към достъп до здравеопазване, образование и подкрепа за уязвими групи. Такива са проектите за мобилна здравна услуга в Пловдив, дигитален ментор за деца без родителска грижа във Враца, „Академия за надежда“ в Стара Загора, регионален здравен и образователен хъб в Плевен и AI асистент за ученици в Русе. Те показват, че иновацията не се възприема само като техническо решение, а и като инструмент за социална справедливост и равен достъп.

При **сравнителен анализ на подходите** на всички 39 проектни предложения се открояват няколко повтарящи се подхода.

На първо място, голяма част от идеите използват ***дигитални инструменти*** като мобилни приложения, онлайн платформи, сензори, AI анализ, дигитални карти, CRM системи и бази данни. Това е валидно както за технически ориентирани проекти, така и за социални и образователни инициативи. Младите хора виждат дигитализацията като естествен механизъм за по-бърза комуникация, по-ефективно управление и по-лесно включване на гражданите.

На второ място, много от предложенията включват ***гражданско участие***. Решенията не са представени като еднократни административни мерки, а като системи, в които гражданите, училищата, доброволците, общините, бизнесът и

неправителствените организации имат активна роля. Това личи при проектите за почистване и рециклиране, при платформите за сигнали, при образователните кампании, при кариерните срещи, при менторските програми и при инициативите за опазване на водни и зелени ресурси.

На трето място, предложенията често комбинират ***превенция и дългосрочна промяна на поведението***. Например проектите за отпадъци не се ограничават до поставяне на контейнери, а включват обучение, стимули, публичност, доброволчество и създаване на навици. Проектите за ВиК инфраструктура не се ограничават до реакция при аварии, а предвиждат ранно предупреждение, сензори, предиктивна аналитика и управление в реално време. Социалните проекти не предлагат само подкрепа след възникване на проблем, а развитие на умения, ориентация, менторство и възможности за бъдеща реализация.

На четвърто място, проектите ***демонстрират стремеж към устойчивост***. Много от идеите включват модели за поддръжка, партньорства или приходни механизми - рекламни приходи от интерактивни кошчета, продажба на продукти от рециклирани материали, публично-частни партньорства, общински стимули, бизнес партньорства, участие на училища и университети. Това е важен индикатор за зрялост на мисленето: проектите не са само пожелателни, а търсят механизми за реална приложимост.

При **сравнителен анализ на градовете** също са установени някои зависимости.

Пловдивските предложения съчетават ***социална насоченост и дигитална градска иновация***. „Мобилна манипулационна“ поставя акцент върху достъпното здравеопазване чрез мобилни медицински екипи, подвижна аптека и телемедицина. „Дигитално решение за еко мобилност и чист град“ въвежда мобилно приложение, GPS проследяване и стимули за използване на обществен транспорт и участие в почиствания. VITASHOP насочва вниманието към умно управление на личното потребление на вода и електроенергия, а предложението за образователна интеграция чрез градоустройствено планиране търси структурно решение на ранното отпадане от образователната система. Общият акцент е върху връзката между услуги, достъпност, технологични инструменти и социално включване.

Габрово се откроява с предложения, ориентирани към ***кръгова икономика, енергийна ефективност и задържане на младите хора***. Системата за мотивиране на рециклирането комбинира информационни кампании, интелигентни кошчета, компостиране и преработка на материали в нови продукти. „Кафене Job’s Center“ е интересен социално-икономически модел, който свързва ученици, работодатели, училища, община и НПО чрез неформална среда за кариерни срещи. „От старо към ново“ предлага модернизация на електрическите системи чрез умни сгради, интелигентни електромери и възобновяеми източници, а IoT проектът за водни ресурси въвежда сензори, микроконтролери и AI анализ.

Проектите за Враца показват ***силна социална и практическа ориентация***. „Чисто бъдеще“ предлага интерактивни кошчета за фасове и пластмасови бутилки, съчетани с образователни кампании и възможност за рекламни приходи. Приложението за обществен транспорт цели онлайн билети, информация за маршрути и бонуси за чести пътници. „Втори шанс за живот в селата“ предлага социално предприемачество и дуално образование като инструмент за оживяване на малките населени места. Проектът за социална подкрепа за деца в домовете развива идея за дигитален ментор, а Aqua Smart въвежда сензорна мрежа за ВиК мониторинг. Общият профил на Враца е насочен към достъпност, социална подкрепа, чистота и свързаност.

Велико Търново е представено чрез идеи, които свързват ***демографската политика, туризма, административната дигитализация и управлението на отпадъците***. Подкрепата за млади семейства включва финансови механизми, информационна кампания и работещи решения за съчетаване на работа и семейство. Проектът за смарт отпадъци въвежда контейнери с персонален чип, AI сканиране на замърсени зони и стимули за гражданите. Сайт-приложението за туризъм подпомага достъпа до културното наследство чрез маршрути и интерактивна карта, а дигитализацията на административни услуги подобрява транспортната информация чрез връзка между община, превозвачи и Google Maps.

Русе има ***широк тематичен обхват***. „Green solutions for our future“ обединява пречиствателна станция, залесяване и стимули за зелени технологии. Интегрираната зона за логистика и икономическо развитие поставя фокус върху инвестиции, транспортна свързаност и работни места. Интелигентният автомобилен чип цели повишаване на пътната безопасност чрез автоматизирано засичане на нарушения. Температурният мониторинг за сгради е насочен към рискове при екстремни климатични условия, а „Реален стартъп в образованието“ предлага безплатен AI асистент за ученици и зрелостници. Силната страна тук е съчетаването на икономика, безопасност, образование и технологии.

Стара Загора се отличава с ***иновативни зелени решения и социална подкрепа***. Проектът за прозрачно фотоволтаично фолио предлага използване на стъклени и други повърхности за производство на чиста енергия. Releaf развива идеята за умни зелени покриви със сензори, автоматично поливане, дъждовна вода и соларно захранване. „Академия за надежда“ насочва вниманието към деца от домове и приемни семейства чрез менторство, дигитални умения, езикови умения и реални мини проекти. Така градът съчетава технологична екология с човешка грижа.

Варненските предложения са концентрирани ***около управлението на отпадъците, умния трафик и зелената енергия***. Проектът за разделно събиране въвежда повече специализирани контейнери, компостери, образователни кампании и стимули вместо санкции. Интелигентната система за светофари използва камери, сензори и AI алгоритми за динамично управление на трафика и по-добра реакция при инциденти. Sunstainable предлага персонализирани планове за слънчеви панели, софтуер за оптимизация и AI мониторинг на дефекти. Общият акцент е върху smart city инструменти, които правят ежедневието по-ефективно и устойчиво.

Бургас е сред градовете с най-много предложения и с ясно изразена насоченост ***към инфраструктура, околна среда и демографско развитие***. Пакетът за привличане на работещи млади хора предлага общински жилища и подкрепящи мерки за установяване в града. „Големите боклуци“ търси решение за обемни и рециклируеми отпадъци чрез умни контейнери и организирано събиране. „Чисто Поморийско езеро“ обединява почистване, залесяване и мониторинг на водите. Green Parking предлага многоетажни зелени паркинги със соларни панели и съхранение на енергия, а водоснабдителната инфраструктура залага на подмяна на остарели тръби, автоматизация и дигитално наблюдение.

Плевенските идеи са силно ориентирани към ***здравеопазване, образование и интелигентно управление на средата***. Регионалният здравен и образователен хъб цели задържане на млади специалисти, привличане на студенти от чужбина, модернизиране на кампусна среда и партньорства между университети, болници, община, НПО и инвеститори. „Чисти улици“ комбинира IoT сензори, AI камери, уеб платформа и

мобилно приложение за граждански сигнали. Предиктивният мониторинг на ВиК мрежи използва сензори, AI анализ и дигитална карта за ранно откриване на аварии и намаляване на водни загуби.

Шумен представя три проекта с ***ясно технологично ядро***. StayLocal AI предлага екосистема за задържане на млади хора чрез стимули, дигитална платформа за стажове, приложение за общежития и AI инструменти за персонализирани възможности. Green Mind Smart Region развива интелигентно управление на отпадъците чрез умни контейнери, смарт точки, мобилни сигнали, AI кампании и стимули. AquaGuard насочва вниманието към ВиК инфраструктурата чрез дигитална карта на мрежата, сензори за налягане и течове, данни в реално време и предиктивна аналитика. Общата линия е използването на AI и данни за решаване на местни проблеми.

Сред разработените проектни предложения **се открояват няколко идеи**, които са особено показателни за нивото на креативност, междусекторност и приложимост. Те не са единствените значими предложения, но илюстрират разнообразието на подходите и умението на младите хора да превеждат даден проблем в конкретно решение.[1]

VITASHOP - Пловдив. Този проект е интересен с това, че превръща личното потребление на вода и електроенергия в разбираем и мотивиращ процес. Чрез приложение, свързано с водомери и електромери, гражданите могат да следят разхода си в реално време. Геймификацията чрез точки и награди насърчава устойчиво поведение, без то да бъде възприемано като ограничение. Решението е ценно, защото свързва индивидуалната отговорност с екологичен ефект и икономия на ресурси.

„Кафене Job's Center“ - Габрово. Идеята е силна, защото използва неформална и привлекателна среда за решаване на сериозен проблем - липсата на директна връзка между млади хора и работодатели. Срещите „кафе с работодател“ превръщат кариерното ориентиране в жива комуникация, а не в еднократна презентация. Предложението създава условия за стажове, ранна заетост и по-добро познаване на местния пазар на труда.

„Втори шанс за живот в селата“ - Враца. Проектът предлага иновативна връзка между дуалното образование, социалното предприемачество и развитието на селските райони. Учениците не само придобиват практически умения, а могат да превръщат учебни проекти в реални малки бизнес инициативи. Така се създава възможност за оживяване на малките населени места чрез младежка енергия и локална икономическа активност.

Смарт управление на отпадъците - Велико Търново, Варна, Бургас, Шумен и Габрово. Проектите за отпадъци имат различни форми, но общо между тях е стремежът към промяна на поведението чрез технологии и стимули. Смарт контейнери, персонални чипове, мобилни приложения, компостери, ваучери, образователни кампании и рециклирани продукти показват, че управлението на отпадъците може да бъде едновременно инфраструктурна, образователна и икономическа мярка.

Aqua Smart, AquaGuard и предиктивният ВиК мониторинг. Няколко проекта в различни градове показват сходна зрялост в темата за водните ресурси. ***Враца, Плевен и Шумен*** предлагат сензорни мрежи, дигитални карти, AI анализ и ранно предупреждение при течове или аварии. Тези идеи са особено важни, защото водните загуби и ВиК

[1] Всички проекти са детайлно описани в съставения по проекта Дигитален сборник на младите таланти

авариите са проблем с висока обществена значимост, а предиктивният подход позволява превенция вместо реакция след щета.

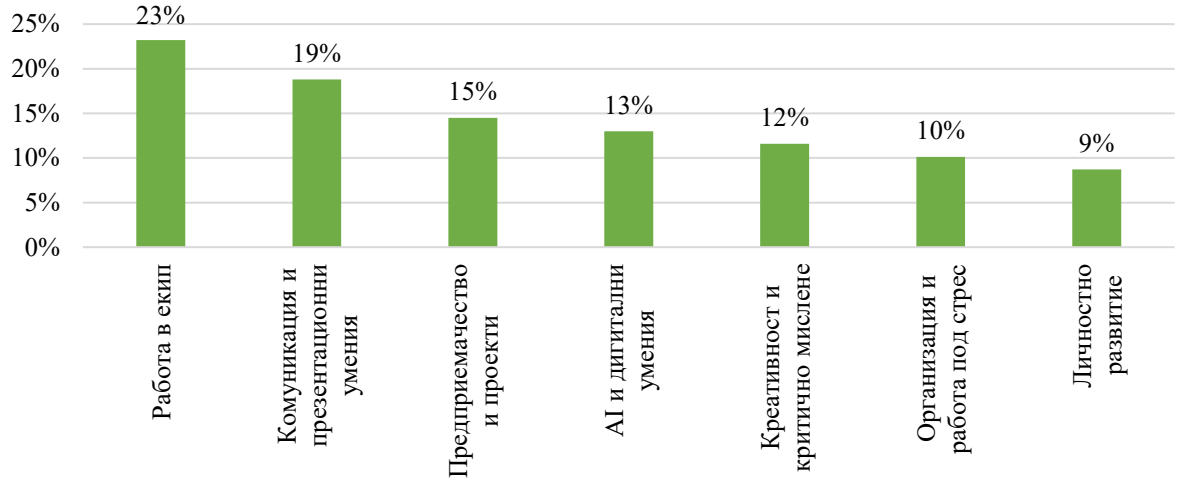
StayLocal AI - Шумен. StayLocal AI е цялостна концепция за задържане на млади хора чрез данни, стимули и персонализирани възможности. Идеята обединява стажове, общежития, финансови и социални мерки, подкрепа за семейства и AI анализ на младежки нагласи. Тя е показателна за това, че демографските проблеми могат да се мислят не само през общи кампании, а през конкретни услуги и местна екосистема.

5. ОБРАТНА ВРЪЗКА ЗА УЧАСТИЕТО В ПРОЕКТА

5.1. Придобити компетентности, знания и умения[2]

Анализът на предоставената обратна връзка от участниците в проекта показва ясно изразен положителен ефект върху развитието на ключови личностни, социални, предприемачески и дигитални компетентности. Отговорите на младежите от различните градове показва, участието в проекта не е било възприето само като еднократно обучение или събитие, а като практически процес, в който участниците са имали възможност да работят в реална среда, да създават идеи, да ги развиват в екип, да ги представят пред публика и да осмислят тяхната приложимост. Най-често декларираните придобити умения от участниците са представени графично на Фигура 3 и са дискутирани по-долу.

Фигура 3. *Придобити компетентности, знания и умения*

Източник: По данни от събраната чрез Slido обратна връзка

Най-често посочваната придобита или развита компетентност е ***работата в екип***. Тя присъства в отговорите от всички градове и се откроява като основен резултат от проекта. Участниците многократно подчертават, че са подобрили способността си да работят с други хора, включително с напълно непознати участници, да разпределят задачи, да обсъждат идеи, да вземат решения в група и да постигат общ резултат в ограничено време. Това е особено важно, защото проектът е поставил младежите в ситуация, близка до реалната професионална и предприемаческа среда - динамична, изискваща бърза ориентация, координация и сътрудничество. В отговорите от Бургас, Варна, Враца, Габрово, Плевен, Пловдив, Стара Загора и Шумен работата в екип се повтаря като водещо умение, което показва, че методологията на проекта успешно е стимулирала колективното учене и взаимодействието между участниците.

С работата в екип пряко се свързва и развитието на ***комуникационни умения***. Много участници посочват, че са придобили повече увереност в общуването, подобрили са способността си да изразяват идеи, да слушат активно, да дискутират, да се аргументират и да взаимодействат с хора с различен опит и гледни точки. В някои отговори комуникацията е разгледана не само като говорене, а като цялостен процес на

[2] Участниците бяха попитани „Какви компетентности, според Вас, (знания, умения) успяхте да придобиете по време на Вашето участие в проекта?“

съгласуване, убеждаване, споделяне и изграждане на доверие. В градове като Бургас, Варна, Враца, Габрово, Пловдив и Стара Загора участниците изрично посочват „комуникативни умения“, „ясна комуникация“, „комуникация с непознати“, „ефективно слушане“ и „междуличностна комуникация“. Това показва, че проектът е създал подходяща среда за преодоляване на първоначална несигурност и за активно включване на младежите в групови процеси. Друг силно изразен резултат в този контекст е развитието на ***презентационни умения и умения за говорене пред публика***. Участниците често отбелязват, че са се научили как да представят идея, проект или бизнес концепция по ясен, убедителен и структуриран начин. Част от тях споделят, че са придобили по-голяма увереност при изказване пред публика, че са излезли от зоната си на комфорт и са преодолели притесненията си. Това се вижда особено отчетливо в отговорите от Бургас, Варна, Велико Търново, Враца, Габрово, Плевен, Пловдив, Русе и Шумен. В Русе например участници обръщат внимание на умението да се представи кратка презентация в рамките на конкретен формат и време, което показва придобиване на практически опит в структуриране на съдържание и фокусирано представяне. В Габрово и Враца се откроява и връзката между представянето на проект и способността да се защити идея пред публика, инвеститори или други заинтересовани страни.

Съществен акцент в обратната връзка е придобиването на ***дигитални компетентности и умения за работа с инструменти, базирани на изкуствен интелект***. Участниците от различни градове посочват, че са научили как да работят с AI инструменти, как изкуственият интелект може да подпомага създаването и развитието на идеи, как да използват дигитални платформи за презентации и бизнес концепции. Споменати са инструменти и платформи като Canva, Gamma.app, AI дневник и различни приложения с изкуствен интелект. Тази тема е особено силно изразена в отговорите от Русе, Плевен, Велико Търново и Бургас, но присъства и в други градове. Важно е, че участниците не разглеждат изкуствения интелект абстрактно, а като практически ресурс — за разработване на бизнес идеи, структуриране на съдържание, презентации, анализ и генериране на решения. Това показва, че проектът е допринесъл за повишаване на дигиталната увереност на младежите и за осъзнаване на възможностите на съвременните технологии.

Съществено място в обратната връзка заема и развитието на ***предприемачески компетентности***. Участниците посочват, че са придобили знания за стартиране на бизнес, разработване на бизнес идеи, създаване на стартъп, работа по проекти, търсене на финансиране, управление на ресурси и представяне на проектни предложения. В отговорите се срещат конкретни теми като европейски програми, европейски фондове, социални предприятия, бизнес стратегии, бюджетиране, ефективно използване на ресурси, комуникация с инвеститори и възможности за създаване на стартъп компания. Тази група отговори показва, че проектът е допринесъл не само за развитие на общи умения, но и за формиране на по-конкретна предприемаческа култура сред участниците. Младежите са започнали да разбират как една идея може да бъде превърната в реален проект, какви стъпки са необходими за това и как може да се търси подкрепа за осъществяването ѝ.

Сред отчетливите резултати се откроява и развитието на ***умения за критично, креативно и аналитично мислене***. Участниците посочват, че са работили върху развитие на идеи, решаване на проблеми, анализиране на ситуации, обективно разглеждане на проблеми и намиране на решения. В част от отговорите се използват понятия като „brainstorming“, „критично мислене“, „креативно мислене“, „аналитични

способности“, „проблем-решение-представяне“, „мислене в дългосрочен план“ и „абстрактен план за бъдещето“. Това показва, че проектните дейности са провокирали участниците да преминат отвъд пасивното възприемане на информация и да влязат в ролята на активни създатели на решения. Форматът на работа е насърчил генериране на идеи, обсъждане на алтернативи, избор на подход и представяне на резултат.

Много участници отбелязват и придобиването на ***умения за работа в динамична среда, под напрежение и в кратки срокове***. В отговорите от Бургас, Варна, Враца, Плевен, Пловдив и Русе се срещат формулировки като „бърза организация“, „работа в съкратени срокове“, „задание с краен срок“, „разработване на идея за кратко време“, „работа под стрес“, „работа под напрежение“, „бързо мислене“ и „ефективно използване на ресурси с времево ограничение“. Тези отговори са особено показателни, защото демонстрират развитие на умения, които са пряко приложими в реалния живот — управление на време, приоритизиране, вземане на решения при ограничени ресурси и запазване на продуктивност в напрегната среда. За млади хора, които предстои да се включват все по-активно в образователни, професионални и обществени процеси, тези умения имат висока практическа стойност.

На личностно ниво участниците често посочват придобиване на ***увереност, смелост, мотивация и готовност за излизане от зоната на комфорт***. Тези отговори са важни, защото показват, че проектът е въздействал не само върху знанията и уменията, но и върху нагласите на участниците. Младежите споделят, че са станали по-уверени при представяне пред публика, че са се осмелили да говорят, да предлагат идеи и да работят с непознати хора. В някои отговори се подчертава, че участието ги е мотивирало за бъдещо развитие, помогнало им е да видят нови възможности и да повярват повече в собствените си способности. Това личностно измерение е особено важно за проект, насочен към млади таланти, защото увереността и мотивацията често са предпоставка за последваща активност, инициативност и участие в нови образователни, предприемачески или обществени дейности.

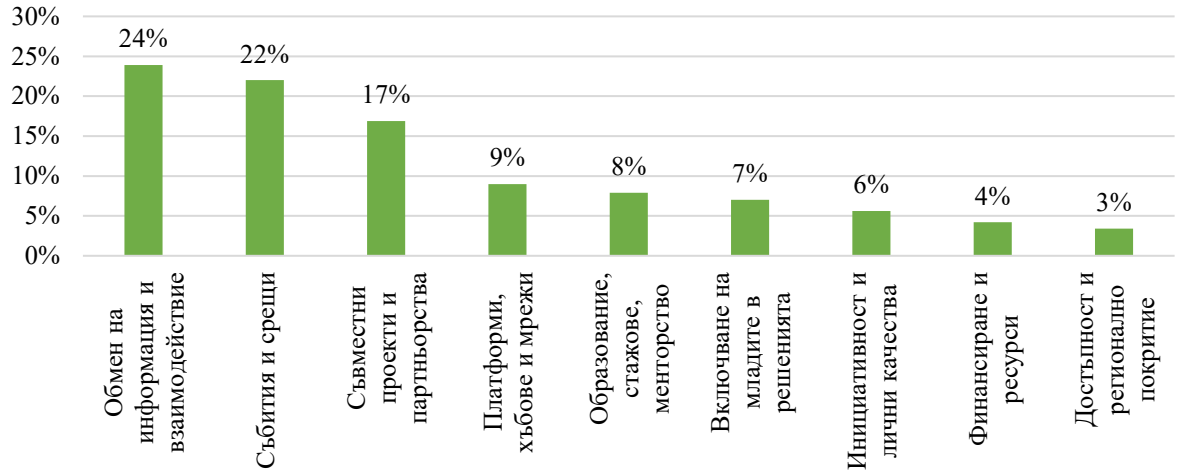
Изведените отговори не изчерпват добавената стойност за участниците, а показват онези, които се открояват като най-често споменавани.

5.2. Възможности за по-активно сътрудничество между младите таланти, местната власт, бизнеса, висшите училища, научните организации и неправителствения сектор[3]

Анализът на получените отговори от участниците в проекта очертава ясно изразена потребност от по-активно, структурирано и устойчиво взаимодействие между младите хора, местната власт, бизнеса, образователните и научните институции, както и неправителствения сектор. Въпреки различията в конкретните формулировки по градове, в отговорите се наблюдава силно сходство по отношение на основните очаквания: повече комуникация, повече срещи на живо, повече практически инициативи, по-добра информираност, включване на младите в процесите на вземане на решения и създаване на реални възможности за развитие на техните идеи. Най-често срещаните отговори са представени графично на Фигура 4 и са дискутирани по-долу.

[3] Участниците бяха попитани „Как, според Вас, младите таланти, местната власт, бизнеса, висшите училища, научните организации и неправителствения сектор могат да си сътрудничат по-активно?“

Фигура 4. *Предложения на участниците за по-активно сътрудничество между младите таланти, местната власт, бизнеса, висшите училища, научните организации и неправителствения сектор*

Източник: По данни от събраната чрез Slido обратна връзка

Една от най-често срещаните теми в отговорите е ***необходимостта от по-добра комуникация между всички заинтересовани страни***. Участниците многократно посочват, че активното сътрудничество започва с диалог, яснота и регулярна обмяна на информация. В различните градове се открояват предложения за по-честа комуникация между институции, организации, бизнес и млади хора, както и за създаване на по-добри канали за достигане на информацията до тези, които имат нужда от нея. Отговори като „по-добра комуникация“, „активно слушане“, „повече комуникация вътре в организациите“, „директна връзка“, „ясна комуникация на предизвикателства, решения и възможности“ и „по-засилен диалог“ показват, че участниците възприемат комуникацията не просто като обмен на съобщения, а като основен механизъм за изграждане на доверие, координация и съвместно действие. Особено важен акцент тук е поставен върху ***активното слушане и реалното зачитане на гласа на младите хора***. В част от отговорите ясно се заявява, че сътрудничеството не трябва да се изчерпва с формално присъствие на младежи в събития или инициативи, а следва да включва тяхното мнение в процесите на планиране, обсъждане и вземане на решения. Участници от различни градове посочват, че младите трябва да бъдат изслушвани, техните идеи да бъдат вземани под внимание и те самите да бъдат включвани като активна част от местната екосистема. Това показва стремеж към партньорски модел, при който младите хора не са само целева група на политики и проекти, а съ-създатели на решения.

Втора ясно откроена линия в обратната връзка е свързана с необходимостта от ***повече събития, срещи, дискусии, форуми, конференции, кръгли маси и нетуъркинг формати***. В почти всички градове участниците посочват подобни инициативи като най-разпознаваем и достъпен инструмент за сътрудничество. Споменават се регулярни срещи, публични диалози, кръгли маси, семинари, уъркшопи, обучения, презентации, форуми, конференции, неформални събирания и networking събития. Това показва, че проектът е отговорил на реална потребност - да създаде пространство, в което млади хора, институции, бизнес, образователни и неправителствени организации могат да се срещнат, да обменят идеи и да започнат разговор за общи действия. Участниците

възприемат тези събития като имащи и социална, мотивираща и свързваща функция. В част от отговорите се подчертава, че подобни мероприятия помагат на хората да се отпуснат, да създадат контакти, партньорства и дори приятелства. Това е съществен индикатор за значението на неформалната среда като предпоставка за бъдещо сътрудничество. Младите хора виждат стойност не само в официалните срещи, но и в създаването на доверителна среда, в която различните страни могат да разговарят открито, да споделят идеи и да намират общи интереси.

Трети ключов акцент е необходимостта от ***общи проекти и практически инициативи***. Участниците многократно предлагат сътрудничеството да се реализира чрез съвместни проекти, кампании, доброволчески инициативи, стажантски програми, научни проекти, иновационни програми, симулации, хакатони, game jam формати, инкубатори и други практически дейности. Това показва, че младите хора очакват сътрудничеството да има конкретен резултат и да бъде свързано с действие, а не само с обмен на мнения. В този смисъл те търсят възможности за прилагане на знания, развитие на идеи, тестване на решения и включване в реални процеси.

В някои отговори се предлага изграждане на ***инкубатори, иновационни хъбове, центрове за сътрудничество, Jobs Center, клубове по интереси, групи по интереси и местни структури***, които да осигурят постоянна среда за работа между различните участници. Това е важна препоръка, защото показва, че младите хора не искат сътрудничеството да бъде епизодично. Напротив, те виждат нужда от устойчиви пространства и механизми, които да продължат да съществуват и след приключването на отделни събития или проекти. Такива структури могат да играят ролята на свързващо звено между идеи, хора, институции, финансиране и реализация.

Особено силно се откроява темата за ***връзката между образование, бизнес и практика***. Част от отговорите акцентират върху стажове, дуално обучение, менторство, обучения, неформално образование, training курсове и workshops. Това показва, че участниците разпознават нуждата от по-тясно обвързване между образователната система и реалната професионална среда. Висшите училища и научните организации се възприемат като източник на знания, експертиза и изследователски потенциал, докато бизнесът се разглежда като възможен партньор за практическа реализация, финансиране, менторство и поставяне на реални задачи. Местната власт от своя страна се очертава като координатор, който може да създава условия, инфраструктура и публична подкрепа за подобни взаимодействия. В тази връзка част от участниците предлагат създаване на ***общи онлайн платформи и комуникационни канали***, които да събират на едно място информация за инициативи, възможности за партньорства, проектни идеи, стажове, обучения, финансиране и събития. Подобна платформа би могла да служи като пространство за публикуване на идеи, задаване на въпроси, търсене на партньори, споделяне на ресурси и проследяване на резултатите от реализирани дейности. Това предложение показва стремеж към по-лесен достъп, прозрачност и постоянство в комуникацията между различните сектори.

Следваща важна линия в отговорите е свързана с ***необходимостта от обща цел, взаимна полза и обединяване около конкретни каузи***. Участници от различни градове отбелязват, че сътрудничеството е възможно, когато има общи интереси, обща изгода, ясна кауза и разбиране как всяка страна допринася и какво получава в замяна. Това е зряло разбиране за междусекторното партньорство — то не може да бъде устойчиво само на базата на добри намерения, а трябва да бъде основано на споделени цели, ясно разпределение на ролите и видима полза за всички участници. В този контекст

участниците разпознават ролята на неправителствения сектор като ***посредник и мост между различните страни***. В част от отговорите НПО са посочени като структури, които могат да свързват млади хора, институции, бизнес и образование, да организират инициативи, да подпомагат доброволчески дейности и да създават неформални пространства за сътрудничество. Това е особено важно, тъй като неправителствените организации често притежават гъвкавост, опит в работа с общности и капацитет да достигат до млади хора по по-достъпен и неформален начин.

Също съществена е темата за ***финансирането и ресурсната подкрепа за младежки идеи***. Макар и не толкова често, в отговорите се появяват препратки към стартов капитал, фондове, спонсорство, европейски проекти и подкрепа от бизнеса. Това показва, че участниците разбират реализацията на идеи като процес, който изисква не само мотивация и комуникация, но и конкретни ресурси. Младите хора имат нужда от достъп до финансиране, менторство, експертиза, материална база и институционална подкрепа, за да могат идеите им да преминат от етап на концепция към реално изпълнение.

Наред с това се откроява и потребността от ***насърчаване на предприемчивост, увереност и готовност за поемане на риск***. Някои участници посочват, че младите трябва да бъдат по-уверени, да споделят идеите си, да рискуват повече и да бъдат по-активни. Това е важен психологически и културен аспект на сътрудничеството. За да бъде една младежка екосистема жизнена, тя трябва да създава среда, в която грешките не се възприемат като провал, а като част от процеса на учене; в която младите хора получават подкрепа да експериментират, да говорят публично за идеите си и да търсят партньори за тяхното развитие.

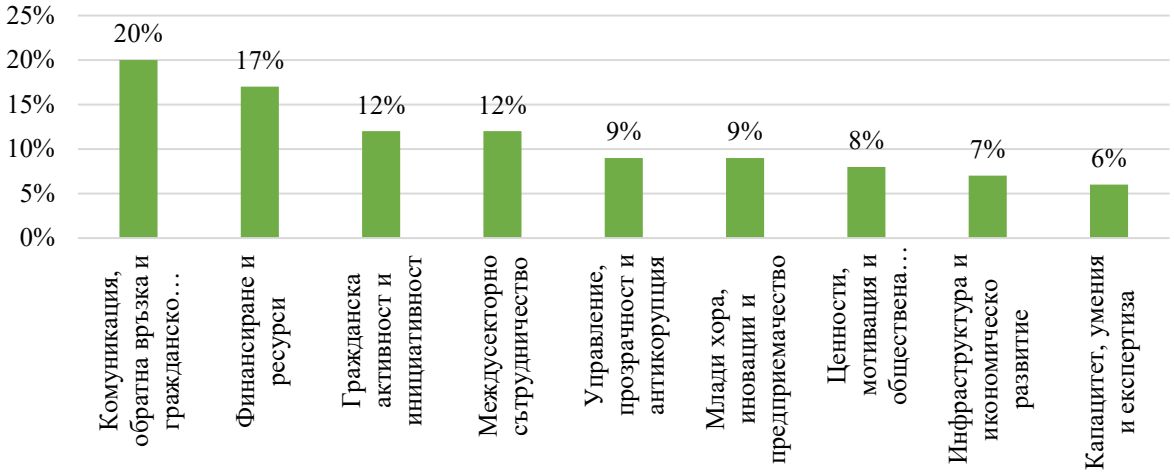
Участниците поставят акцент и върху ***достъпността на инициативите и достигането им до по-малки градове и различни общности***. В отговорите се посочва необходимост подобни събития да се организират не само в големите центрове, но и в по-малки населени места и в различни региони на България. Това е важен извод, защото показва, че младите хора извън най-големите градове също имат потребност от видимост, достъп до възможности и включване в мрежи за развитие. Проекти като „Инкубатор за млади таланти“ могат да имат значителен принос именно чрез регионалния си обхват и чрез създаването на усещане, че талантът и идеите не са концентрирани само в столицата или в няколко големи града.

5.3. Необходимите условия за разрешаване на предизвикателствата в общините[4]

В рамките на проекта „Инкубатор за млади таланти“ участниците бяха поканени да споделят своето мнение по въпроса какво е нужно за разрешаването на предизвикателствата във тяхната община. Получените отговори очертават ясна картина за начина, по който младите хора възприемат местното развитие, ролята на институциите, значението на гражданското участие и необходимостта от по-силна връзка между идеи, ресурси и реални действия. Фигура 5 показва систематизирано дадените отговори и тяхната честота. По-долу има и коментар по част от тях.

[4] На участниците беше зададен въпросът „Какво, според Вас, е нужно за разрешаването на предизвикателствата във вашата община?“

Фигура 5. *Предложени от участниците условия за разрешаване на предизвикателствата в общините*

Източник: По данни от събраната чрез Slido обратна връзка

Въпреки различния местен контекст, в отговорите се открояват сходни теми и притеснения. Това показва, че младите хора в различните общини разпознават близки по характер предизвикателства като недостатъчна комуникация между граждани и институции, ограничено включване на младите хора в процесите на вземане на решения, необходимост от финансиране и подкрепа за идеи, липса на достатъчна прозрачност и усещане, че често се говори за проблемите, но не винаги се предприемат последователни действия за тяхното решаване.

Една от най-силно изразените теми в отговорите е необходимостта от ***активна комуникация и диалог между всички заинтересовани страни***. Участниците многократно посочват, че решаването на местни проблеми не може да бъде едностранен процес, воден само от администрацията или само от гражданите. Според тях е нужно устойчиво взаимодействие между местната власт, гражданите, бизнеса, образователните институции, неправителствените организации и младите хора. Тази потребност се вижда особено ясно в отговорите от Бургас, Варна, Велико Търново, Габрово, Плевен, Русе и Шумен, където участниците поставят акцент върху „активната комуникация“, „двупосочния диалог“, „срещите между всички структури“ и „вслушването в младите хора“. В отговорите комуникацията не се разбира само като обмен на информация, а като реален механизъм за участие. Младите хора настояват да има пространства, в които гражданите да могат да изразяват своите проблеми, да предлагат решения и да получават обратна връзка от институциите. Във Варна например се посочва необходимостта общината да има място или механизъм, чрез който да събира обратна връзка от гражданите и да предприема действия спрямо поставените проблеми. Подобна идея се откроява и в Плевен, където участниците подчертават, че без обратна връзка общината няма как да има ясна представа за реалните потребности на местната общност. Това показва, че младите хора възприемат доброто управление като процес, основан на слушане, прозрачност, реакция и отчетност.

Силно застъпена тема е ***финансирането и ресурсната обезпеченост***. В почти всички градове участниците посочват нуждата от финансови средства, инвестиции, подкрепа за проекти, достъп до ресурси и механизми за финансиране на идеи. Това се

вижда особено отчетливо във Враца, Габрово, Плевен, Пловдив и Шумен, където думите „финансиране“, „средства“, „инвестиции“, „пари“, „финансова подкрепа“ и „проекти“ се повтарят многократно. Тези отговори показват, че младите хора разбират реализацията на добри идеи като процес, който изисква не само ентусиазъм, но и материална подкрепа, административно съдействие, експертност и устойчивост. Важно е обаче да се отбележи, че участниците не свеждат решението на местните проблеми единствено до наличието на средства. В много от отговорите финансирането е поставено в комбинация с комуникация, планиране, прозрачност, компетентност и желание за действие. Така например участници от Бургас подчертават, че паричните средства са важни, но комуникативността и взаимодействието често липсват. В Габрово се говори за ресурси, но и за конкретен план за работа, който да се спазва. В Плевен се споменават инвестиции в инфраструктура, но заедно с прозрачност и граждански мониторинг. Това показва зряло разбиране, че средствата сами по себе си не са достатъчни, ако липсват ясна визия, добро управление и механизъм за реално изпълнение.

Друга водеща тема е ***гражданската активност и участието на младите хора***. В много от отговорите се подчертава, че промяната изисква не само институционална воля, но и активност от страна на гражданите. Участниците говорят за „гражданска активност“, „гражданско участие“, „активна гражданска позиция“, „единност“, „задружност“ и „обществена ангажираност“. Това е особено важно, защото показва, че младите хора не възприемат себе си единствено като пасивни наблюдатели или получатели на решения, а като потенциални участници в процесите на местно развитие. Същевременно в отговорите ясно се вижда и усещането, че младежкият глас все още не е достатъчно чут. В редица градове участниците настояват за повече срещи между местната власт и младите хора, за включване на младите таланти в процесите на вземане на решения, за доверие към техните идеи и за създаване на сцена за тяхната изява. Във Враца и Габрово се говори за финансиране на млади иновативни идеи и за по-голяма гласност на младите. В Плевен се акцентира върху нуждата младите да бъдат изслушвани и да им се даде възможност да участват в решаването на актуални проблеми. В Стара Загора се поставя акцент върху инвестицията в младите хора, тяхната инициативност и предприемчивост. Това е важен резултат от проекта, защото потвърждава необходимостта от формати като „Инкубатор за млади таланти“, които създават връзка между младежката енергия, местните предизвикателства и възможностите за реални решения.

Съществена се окачва и темата за ***необходимостта от конкретни действия, устойчивост и изпълнение на практика***. Част от участниците изразяват критично отношение към формалните процеси, при които се обсъждат проблеми, създават се работни групи или се формулират идеи, но не се стига до реално изпълнение. В Бургас например се посочва нуждата от „повече воля и действия, а не само сформиране на работни групи“. В Русе участниците подчертават, че са нужни устойчиви, а не временни резултати, постоянно надграждане на решенията и проследяване след тяхното въвеждане. В Шумен се говори за „реално действие по проблемите, които трябва да се говорят“. Тези отговори очертават важно очакване към институциите и местните общности: процесите да не приключват с обсъждане, а да преминават към изпълнение, проследяване и оценка на резултатите.

Свързана с това е и темата за ***доброто планиране и стратегическата визия***. Участници от Велико Търново посочват нуждата от идея, план, стратегия, ресурси и консултации с компетентни органи. В Плевен се говори за необходимостта от ясна

дългосрочна стратегия за развитие, инвестиции в инфраструктура, транспортна свързаност, образование, работа и културни инициативи. Тези мнения показват, че младите хора не гледат на местните проблеми като на изолирани казуси, а като на част от по-широка система, която изисква последователен подход, експертност и координация.

Отчетлива линия в отговорите е ***прозрачността, борбата с корупцията и отговорното управление***. В няколко града участниците пряко посочват нуждата от по-малко корупция, антикорупционни мерки, правилно усвояване на средства, граждански контрол и морал в управлението. Това се вижда във Варна, Велико Търново, Бургас, Плевен, Пловдив и Русе. Участниците свързват прозрачността с доверието, когато гражданите виждат как се вземат решения, как се разходват средства и как се изпълняват поети ангажименти, те са по-склонни да участват и да подкрепят местни инициативи. Обратно, усещането за непрозрачност или корупция води до дистанция, недоверие и по-ниска гражданска активност.

В отговорите ясно се откроява и значението на ***междусекторното сътрудничество***. Участниците често посочват необходимостта от съвместна работа между местната власт, бизнеса, неправителствения сектор, образователните институции и гражданите. В Габрово се говори за обединяване на усилията между висшите училища, местната власт и бизнеса. В Русе се акцентира върху сътрудничеството между НПО, местна власт, граждани, бизнес и образователни институции. В Плевен се посочва нуждата от партньорства между публичния, частния и гражданския сектор. Тази тенденция показва, че младите хора разбират сложността на местните предизвикателства и не очакват те да бъдат решени от един субект. Напротив, те разпознават необходимостта от споделена отговорност и комбиниране на различни ресурси — институционални, експертни, финансови, образователни и граждански.

Силно присъстваща е и темата за ***иновациите, предприемачеството и подкрепата за идеи***. В няколко града участниците посочват нуждата от стартъпи, събития с млади предприемачи, тренинги за създаване на стартъпи, финансиране на иновативни идеи и механизми за генериране и реализация на решения. В Стара Загора дори се появява идея за своеобразен „инкубатор“ или платформа, в която да се събират проекти и предложения за решаване на проблеми. Това е особено значимо в контекста на проекта, тъй като показва, че участниците не само са възприели логиката на инкубирането на идеи, но и я разпознават като приложима на местно ниво. За тях иновацията не е абстрактно понятие, а възможност младите хора да участват в намирането на решения чрез предприемачество, технологии, проекти и социална ангажираност.

На емоционално и ценностно ниво отговорите показват, че младите хора свързват промяната с ***желание, мотивация, морал, доверие, единство и отговорност***. Много от тях използват кратки, но силни думи като „желание“, „воля“, „подкрепа“, „мотивация“, „единност“, „задружност“, „вяра“ и „морал“. Тези думи показват, че според участниците решаването на местните предизвикателства не е само административен или финансов въпрос. То е и въпрос на ценности, отношение и готовност за общо действие. Участниците очакват както институциите, така и гражданите да проявяват отговорност, постоянство и реална ангажираност към общото благо.

6. РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПОСТАВЕНИТЕ ЦЕЛИ

Основната цел на проект „Инкубатор за млади таланти“ беше постигната чрез създаването на реална, практически ориентирана среда, в която млади хора от различни населени места в страната имаха възможност да развият знания, умения и нагласи за активно участие в обществения живот. Проектът не остана в рамките на стандартен обучителен формат, а изгради **цялостен модел на работа, който свърза младежите с представители на местната власт, образователни институции, бизнеса, гражданския сектор, експерти и фасилитатори**. Чрез проведените събития, групова работа, дискусии, брейнсторминг работилници и разработване на проектни предложения младите участници бяха поставени в активна роля - да анализират проблеми, да формулират решения, да защитават идеи и да търсят възможности за тяхното приложение в реална местна среда.

Постигането на целта за ***повишаване на гражданската компетентност на младите хора*** се реализира чрез включването на обучителни и дискусионни модули, насочени към разбирането на местната власт, местното самоуправление, механизмите за гражданско участие, общественото обсъждане, ролята на неправителствените организации, предприемачеството и възможностите за включване на младежки идеи в дневния ред на институциите. В рамките на събитията участниците не само получиха информация, но и я приложиха практически чрез обсъждане на реални казуси, формулиране на проблеми и разработване на проектни концепции. По този начин гражданското образование беше превърнато в преживяване и практически процес, а не само в теоретично съдържание. Младежите придобиха по-ясна представа за това как функционират институциите, как могат да бъдат поставяни обществени въпроси и как младите хора могат да участват в търсенето на решения за своята общност.

Целта за ***насърчаване на активното младежко участие в местното самоуправление*** беше постигната чрез прякото включване на участниците в процеса на идентифициране на проблеми на местно и национално ниво. В различните градове младите хора работиха по теми, свързани с градската среда, транспорта, екологията, управлението на отпадъците, водните ресурси, енергийната ефективност, образованието, здравеопазването, демографските процеси, задържането на младите хора в регионите и социалната подкрепа. Този подход даде възможност младежите да разгледат проблемите не абстрактно, а през конкретния контекст на своите населени места. Чрез груповата работа и срещите с представители на институции те бяха насърчени да мислят като активни граждани, които могат да предлагат аргументирани решения и да участват в процесите на местно развитие.

Целта за ***идентифициране, подкрепа и развитие на млади таланти, млади изследователи и младежи с по-малко възможности*** беше реализирана още в подготвителния етап на проекта чрез разработването и прилагането на критерии за подбор на участници. Селекцията беше насочена към младежи с интерес към решаване на конкретни местни проблеми, с мотивация за участие, с идеи или потенциал за развитие на такива идеи в проектен формат. В рамките на проведените дейности участниците получиха възможност да надградят своите знания и умения, да работят с връстници от различни среди, да общуват с експерти и представители на институции и да видят собствените си идеи като значими за общността. Така проектът допринесе не само за откриване на млади таланти, но и за създаване на условия те да бъдат подкрепени, насърчени и включени в реален процес на създаване на решения.

Целта за ***изграждане на среда за диалог между младежи, фасилитатори, експерти и хора, вземащи решения***, беше постигната чрез формата на събитията в различните градове. В тях участваха представители на общини, университети, институции, бизнес организации, граждански структури и експерти по различни теми. Тези срещи дадоха възможност на младите хора да представят своите идеи, да задават въпроси, да чуят гледната точка на хора с практически опит и да разберат как една идея може да бъде развита така, че да бъде приложима и разпознаваема от местната власт или други заинтересовани страни. Диалогът между участниците и представителите на институциите допринесе за преодоляване на дистанцията между младите хора и процесите на вземане на решения. Проектът показа, че когато младежите бъдат поставени в подходяща среда и получат достъп до информация, подкрепа и обратна връзка, те могат да формулират смислени, аргументирани и практически насочени предложения.

Целта за ***развитие на практически умения за генериране, структуриране и представяне на решения*** беше постигната чрез брейнсторминг работилниците, работата в малки групи, използването на работни формати и подготовката на презентации и проектни концепции. Участниците преминаха през целия процес — от разпознаване на проблем, през обсъждане на възможни решения, до формулиране на цели, дейности, очаквани резултати и аргументация. В този процес те развиха умения за работа в екип, комуникация, презентиране, критично и креативно мислене, планиране, разпределяне на задачи, работа под напрежение и използване на дигитални инструменти. Обратната връзка от участниците потвърждава, че проектът е бил възприет като практически процес, в който младите хора са имали възможност не само да учат, но и да създават, представят и защитават идеи.

Целта за ***превръщане на младежките идеи в конкретни проектни предложения*** беше постигната чрез разработването на общо 39 младежки проектни предложения, разпределени в 10 града: Пловдив, Габрово, Враца, Велико Търново, Русе, Стара Загора, Варна, Бургас, Плевен и Шумен. Предложенията обхващат широк кръг от теми — мобилно здравеопазване, екологична мобилност, умно потребление на ресурси, образователна интеграция, рециклиране, кариерно ориентиране, мониторинг на водни ресурси, обществен транспорт, социална подкрепа, привличане и задържане на млади хора, зелена енергия, интелигентни градски решения, AI базирани инструменти и други. Този резултат показва, че младите участници са успели да преминат отвъд етапа на свободно генериране на идеи и да достигнат до структурирани предложения с потенциал за последващо развитие. Разработените проекти имат както образователна, така и практическа стойност, защото демонстрират как една идея може да бъде превърната в проектна концепция, насочена към конкретен проблем и конкретна общност.

Целта за ***изграждане на устойчив организационен и мониторингов механизъм за изпълнение на проекта*** беше постигната чрез създаването на ясна административна, логистична и документална рамка. В началото на проекта бяха разпределени задачи и отговорности, изготвени бяха екшън план и график за работа, определени бяха ролите на екипа, експертите, фасилитаторите и участниците, а за всяко събитие беше подготвена конкретна програма. Осигурени бяха зали, настаняване, кетъринг, транспорт, регистрационни форми, декларации, материали, анкети за обратна връзка и инструменти за проследяване на резултатите. Вътрешната координация и текущият мониторинг позволиха дейностите да бъдат реализирани последователно, прозрачно и резултатно. Така проектът изгради не само съдържателен модел за работа с младежи, но и

управленски механизъм, който гарантира проследимост и отчетност на всяка стъпка от изпълнението.

Целта за ***събиране, анализиране и използване на обратна връзка от целевите групи*** беше реализирана чрез анкетни форми, формуляри за оценка и последващ анализ на отговорите на участниците. Събраната обратна връзка позволи да се оцени доколко дейностите са допринесли за повишаване на знанията, уменията и мотивацията за гражданско участие. Анализът показа ясно изразен положителен ефект върху развитието на ключови личностни, социални, предприемачески и дигитални компетентности. Особено силно се открояват уменията за работа в екип, комуникация, презентиране, креативно мислене, използване на дигитални инструменти и по-голяма увереност за участие в обществени процеси. Обратната връзка беше използвана и като основа за извеждане на добри практики, научени уроци и препоръки за бъдещи действия, насочени към по-добра връзка между младите хора и местната власт.

Целта за ***популяризиране и мултиплициране на резултатите*** беше постигната чрез систематизиране на разработените идеи, проектни предложения, анализи и изводи във финален доклад и Дигитален сборник на младите таланти. По този начин резултатите от проекта не остават ограничени до отделните събития, а се превръщат в ресурс, който може да бъде използван от младежи, училища, университети, общини, неправителствени организации, бизнес структури и други заинтересовани страни. Сборникът показва териториалния обхват на проекта, разнообразието на разработените решения и потенциала на младите хора да мислят едновременно иновативно, социално отговорно и практически насочено. Той създава възможност добрите идеи да бъдат споделяни, адаптирани и надграждани в други местни контексти.

В обобщение, всяка от поставените цели беше постигната чрез последователно съчетаване на обучение, практическа работа, диалог с институции, разработване на проектни предложения, обратна връзка, анализ и публично документиране на резултатите. Най-съществения принос на проекта е, че той превърна участващите млади хора от пасивни наблюдатели в активни създатели на идеи и решения. Проектът доказа, че младежкото участие има реална стойност за местното развитие, когато е подкрепено с подходяща методология, експертна среда, достъп до институции и възможност за практическо приложение. „Инкубатор за млади таланти“ изгради модел, който може да бъде използван и занапред за насърчаване на гражданската активност, младежкото лидерство, иновациите и партньорството между младите хора и местните общности.

7. ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ УЧАСТНИЦИТЕ И МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ

Проведените разговори с представители на местната власт, генерираните младежки проекти и обратната връзка дават основание да заключим, че проектът оказа значимо въздействие както върху участниците, така и върху местните общности, в които бяха реализирани проектните дейности. Неговата добавена стойност се изразява не само в придобиването на нови знания, но и в създаването на практическа среда за развитие на умения, нагласи, увереност и гражданска активност. Участниците не бяха поставени в ролята на пасивни получатели на информация, а бяха въвлечени в процес на идентифициране на проблеми, генериране на идеи, работа в екип, разработване на проектни концепции и представяне на решения, насочени към реални предизвикателства в техните населени места.

Въздействието върху младежите се проявява най-ясно в ***развитието на комплексен набор от личностни, социални, предприемачески и дигитални компетентности***. Анализът на обратната връзка показва, че участниците разпознават като най-значими придобивките, свързани с работата в екип, комуникацията, презентирането, критичното и креативното мислене, работата под напрежение, използването на дигитални инструменти и изкуствен интелект, както и изграждането на увереност за публично изразяване и защита на идеи. Тези резултати са особено важни, тъй като отразяват практически умения, които могат да бъдат използвани в образованието, бъдещата професионална реализация, предприемачески инициативи и гражданско участие.

Един от най-силните ефекти на проекта е свързан с ***развитието на умения за екипна работа***. Участниците имаха възможност да работят с други млади хора, често непознати за тях, да разпределят задачи, да обсъждат различни гледни точки, да постигат съгласие и да изграждат общо решение в рамките на ограничено време. Това постави младежите в среда, близка до реалната професионална и предприемаческа практика, в която успехът зависи не само от индивидуалните знания, но и от способността за сътрудничество, координация и взаимно доверие. Така проектът подпомогна не само усвояването на конкретни знания, но и изграждането на култура на съвместно действие.

С работата в екип пряко се свързва и ***развитието на комуникационните умения***. В рамките на дейностите участниците бяха насърчени да изразяват мнението си, да слушат активно, да аргументират предложения, да обсъждат проблеми и да представят идеи пред други хора. За част от младежите това означаваше излизане от зоната на комфорт и преодоляване на притесненията при говорене пред публика. В този смисъл проектът създаде защитена, но достатъчно предизвикателна среда, в която участниците можеха да упражнят умения за ясно, убедително и структурирано общуване. Този резултат има дългосрочна стойност, защото комуникационните умения са ключови за всяка форма на бъдеща реализация — академична, професионална, предприемаческа или обществена.

Съществено въздействие се наблюдава и по отношение на ***предприемаческото мислене***. Участниците преминаха през процес, в който една първоначална идея трябваше да бъде обвързана с конкретен проблем, целева група, възможни партньори, ресурси, очаквани резултати и начин на представяне. По този начин те придобиха по-ясна представа как се разработва проектна или бизнес концепция и как една идея може да бъде превърната в реалистично предложение за действие. Особено ценен е фактът, че младежите не разглеждат предприемачеството единствено като създаване на бизнес, а и

като инструмент за решаване на обществени, социални, екологични и инфраструктурни проблеми. Това разширява разбирането им за предприемачеството като форма на активност, която може да носи полза както за отделния човек, така и за общността.

Дигиталното измерение на проекта също има значим принос към развитието на участниците. В процеса на работа младежите се запознаха с възможностите на съвременни дигитални инструменти, включително приложения, платформи за презентации, инструменти с изкуствен интелект и решения за визуализиране и структуриране на идеи. Това повиши тяхната дигитална увереност и им показа как технологиите могат да бъдат използвани не само за потребление на съдържание, а за създаване на решения, анализ на проблеми, разработване на концепции и комуникация с различни аудитории. В част от идейните проекти дигиталните технологии са заложени като основен инструмент за обществена промяна — чрез мобилни приложения, платформи за граждански сигнали, системи за стимулиране на устойчиво поведение, изкуствен интелект, IoT сензори и смарт решения за градска среда.

На личностно ниво проектът допринесе за ***повишаване на увереността, мотивацията и готовността за инициатива***. Участниците имаха възможност да видят, че техните идеи могат да бъдат чути, структурирани и представени като смислени предложения. Това е особено важно за младите хора, защото усещането, че мнението им има стойност, е предпоставка за по-активно участие в обществения живот. Проектът насърчи младежите да мислят за себе си не само като за ученици, студенти или бъдещи професионалисти, а като за активни граждани, които могат да разпознават проблеми и да участват в тяхното решаване.

Въздействието върху местните общности се проявява на няколко нива. На първо място, проектът даде ***възможност да бъдат идентифицирани и осмислени реални местни предизвикателства***. Разработените идейни проекти адресират широк кръг от проблеми: околна среда и управление на отпадъците, климатични промени и екологични рискове, водни ресурси и ВиК инфраструктура, инфраструктура и градска среда, демографска криза и изтичане на млади хора, социално-икономическо развитие и инвестиции, както и социални услуги в сферата на здравеопазването и образованието. Този тематичен обхват показва, че участниците са били насърчени да мислят не абстрактно, а през конкретните нужди на своите градове и общини.

На второ място, проектът създаде ***мост между младите хора и местната среда***. Чрез работата по идейни проекти участниците анализираха как местната власт, бизнесът, образователните институции, неправителствените организации и гражданите могат да бъдат включени в общи решения. В редица идеи се предвиждат партньорства с общини, училища, университети, местни компании, професионални организации, доброволци, младежки структури и граждански общности. Така проектът не само разви умения у участниците, но и ги насочи към разбиране на местното развитие като споделена отговорност.

Особено ясно въздействието върху общностите се вижда в ***характера на разработените решения***. Част от проектите са насочени към подобряване на достъпа до здравни и социални услуги, например чрез мобилни медицински екипи, телемедицина и достигане до труднодостъпни райони. Други поставят акцент върху градската среда и екологията чрез дигитални платформи за еко мобилност, стимули за използване на обществен транспорт, кампании за почистване, умни контейнери, разделно събиране на отпадъци и системи за граждански сигнали. Трети групи идеи разглеждат образованието, кариерното ориентиране и задържането на младите хора чрез кариерни пространства,

платформи за стажове, връзка между училища и работодатели, модернизиране на общежития и мерки за подкрепа на млади семейства. Тези проектни концепции имат важно значение за местните общности, защото показват как младите хора виждат проблемите около себе си и какви решения предлагат. Дори когато идеите са на концептуално ниво, самият процес на тяхното разработване има реално въздействие: той повишава чувствителността към местните проблеми, създава нагласа за участие, насърчава търсенето на партньорства и показва, че младите хора могат да бъдат източник на иновативни предложения. В този смисъл проектът допринесе за промяна в разбирането за ролята на младежите — от целева група на политики към активни създатели на решения.

Важен ефект върху общностите е и ***насърчаването на гражданска ангажираност***. Много от разработените идеи включват доброволчество, обществени кампании, образователни инициативи, участие на гражданите в подаване на сигнали, събиране на точки за устойчиво поведение, екологични акции и местни събития. Това показва, че участниците свързват устойчивото развитие не само с институционални решения, а и с промяна в поведението на гражданите. Проектът насърчи именно такъв тип мислене — че местната общност може да бъде активен участник в подобряването на средата, а не само получател на услуги.

Проектът има и ***свързващо въздействие***. Той създаде пространство за среща между млади хора от различни градове, с различен опит, интереси и идеи. В резултат участниците развиха социален капитал — нови контакти, партньорства, приятелства и усещане за принадлежност към по-широка общност от активни млади хора. Това е особено значимо, защото социалният капитал често е основа за бъдещи инициативи. Когато младите хора се познават, обменят идеи и виждат, че други мислят по сходен начин, вероятността да продължат да участват в обществени, образователни или предприемачески дейности нараства.

Проектът също така показа ***необходимостта от по-устойчиво взаимодействие между младежите и останалите заинтересовани страни***. В обратната връзка ясно се откроява желанието на участниците за повече комуникация, повече срещи, повече практически формати, повече възможности за финансиране, менторство и реализация на идеи. Това е важен индикатор за въздействие, защото показва, че проектът не е бил възприет като еднократно събитие, а като модел, който може да бъде надграден и превърнат в постоянен механизъм за включване на млади хора в местното развитие. Участниците разпознават нуждата от платформи, форуми, кръгли маси, стажове, хакатони, инкубатори, обучения и общи инициативи, които да създават трайна връзка между идеи, ресурси и реални действия.

В дългосрочен план въздействието на проекта може да бъде разглеждано като ***инвестиция в човешкия потенциал на местните общности***. Придобитите умения, увереността, предприемаческото мислене и опитът в разработване на решения могат да бъдат използвани от участниците в бъдещи образователни, професионални и обществени контексти. От друга страна, местните общности получават нова перспектива към собствените си проблеми — перспектива, идваща от младите хора, които често предлагат по-смели, дигитални, гъвкави и междусекторни решения.

8. ДОБРИ ПРАКТИКИ И НАУЧЕНИ УРОЦИ

Реализацията на проекта позволи да бъдат идентифицирани редица добри практики и научени уроци, които имат значение както за бъдещото надграждане на инициативата, така и за планирането на други дейности, насочени към младежко участие, предприемачество, иновации и местно развитие. Проектът доказа, че когато на младите хора бъде предоставена подходяща среда, ясна структура, практическо предизвикателство и възможност да работят по реални проблеми, те могат да генерират смислени, приложими и обществено значими идеи. В този смисъл проектът не беше само обучителна инициатива, а работещ модел за активиране на младежки потенциал.

Една от най-важните добри практики е използването на ***практически, проектно-базиран подход***. Участниците не бяха поставени единствено в ролята на слушатели, а преминаха през цялостен процес на работа: идентифициране на проблем, обсъждане на възможни решения, структуриране на проектна идея, разпределяне на задачи в екипа, подготовка на представяне и защита на предложението. Този подход се оказа особено ефективен, защото създаде реалистична среда, близка до професионалната, предприемаческата и гражданската практика. Младежите не само получиха знания, но ги приложиха веднага, в конкретен контекст и с видим резултат.

Добра практика е и ***обвързването на проектните задачи с реални местни проблеми***. Разработените идейни проекти показват, че участниците са работили по теми, които имат непосредствено значение за техните градове и общности - околна среда, управление на отпадъците, климатични рискове, водни ресурси, инфраструктура, градска среда, демографска криза, изтичане на млади хора, социално-икономическо развитие, образование и здравеопазване. Това превърна участието в проекта в процес на осъзнаване на местната среда и на собствената отговорност към нея. Младежите бяха насърчени да гледат на проблемите не като на нещо външно и нерешимо, а като на предизвикателства, по които могат да предложат решения.

Съществена добра практика е ***създаването на условия за екипна работа между млади хора с различен опит, интереси и гледни точки***. Форматът стимулира участниците да комуникират, да се договарят, да разпределят роли, да вземат решения и да работят в ограничено време. Това доведе до развитие на социални и организационни умения, които трудно могат да бъдат постигнати само чрез теоретично обучение. Работата в екип се очертава като един от най-ясните резултати от проекта, защото участниците многократно разпознават именно сътрудничеството, комуникацията и общото решаване на задачи като придобити умения.

Проектът показа като добра практика и ***съчетаването на обучение, менторство и самостоятелна работа***. Младежите имаха възможност да получат насоки, но същевременно бяха насърчени сами да мислят, да предлагат, да спорят, да избират подход и да оформят крайното решение. Този баланс между подкрепа и автономност е особено важен при работа с млади хора. Прекалената намеса би ограничила тяхната инициативност, а липсата на структура би довела до несигурност и неравномерни резултати. В рамките на проекта беше постигнат продуктивен баланс, при който участниците имаха достатъчно свобода да бъдат креативни, но и достатъчно рамка, за да стигнат до завършен проектен резултат.

Друга важна добра практика е насърчаването на ***публичното представяне на идеи***. Презентационният елемент даде възможност на участниците да структурират мисленето си, да формулират ясно проблема и решението, да защитят избрания подход

и да говорят пред публика. Това има силен обучителен и мотивационен ефект. За много млади хора публичното говорене е предизвикателство, но именно чрез подобни формати те придобиват увереност, преодоляват притесненията си и започват да възприемат собствените си идеи като ценни. Публичното представяне превърна проектната работа в завършен процес и даде на участниците усещане за постижение.

Като особено успешна практика може да се открои и ***въвеждането на дигитални инструменти и решения, включително използването на изкуствен интелект***. Участниците се запознаха с възможности за структуриране на идеи, визуализиране на съдържание, подготовка на презентации и разработване на дигитални концепции. В част от идейните проекти технологиите са не само помощно средство, а основен инструмент за обществена промяна - мобилни приложения, платформи за граждански сигнали, системи за стимулиране на устойчиво поведение, IoT решения, сензори, смарт контейнери, дигитални кампании и анализ на данни. Това показва, че проектът успешно е свързал младежкото предприемачество със съвременните технологични възможности.

Добра практика е и ***междусекторният подход, заложен в проекта***. Участниците бяха насърчени да мислят не само за самата идея, но и за партньорите, които могат да помогнат за нейната реализация — местна власт, бизнес, училища, университети, научни организации, неправителствен сектор, професионални общности, доброволци и граждани. Така проектът показа на практика, че устойчивите решения не се създават изолирано. Местните предизвикателства обикновено са сложни и изискват съчетаване на различни ресурси: институционална подкрепа, експертиза, финансиране, комуникационни канали, доброволчески труд и обществено доверие.

Важна добра практика е ***и създаването на пространство за среща между различни млади хора и идеи***. Проектът изпълни не само образователна, но и свързваща функция. Той даде възможност за създаване на контакти, партньорства, приятелства и усещане за принадлежност към общност от активни млади хора. Този социален капитал е ценен резултат, защото може да продължи да работи и след края на проекта. Когато младите хора се срещнат с други участници, които имат сходна енергия, интереси и желание за промяна, се създава основа за бъдещи инициативи, съвместни проекти и гражданска активност.

Проектът откроi и няколко важни **научени урока**.

Първият е, че младите ***хора имат нужда от реални, а не формални възможности за участие***. Те реагират най-активно, когато виждат смисъл, конкретна задача и възможност да допринесат със собствена идея. Това означава, че бъдещи инициативи следва да избягват подход, при който младежите са само публика или участници по списък. Много по-ефективен е моделът, при който те са съавтори на процеса — формулират проблеми, предлагат решения, работят в екип и представят резултати.

Вторият научен урок е, че ***практическата работа трябва да бъде добре структурирана***. Креативността се развива най-добре, когато има ясна рамка: какъв проблем се решава, коя е целевата група, какви са целите, какви дейности се предвиждат, кои партньори са необходими, какви резултати се очакват и как идеята може да бъде представена убедително. Именно тази структура помага на участниците да преминат от свободно обсъждане към конкретен проектен продукт. В бъдещи издания е важно да се запази този подход, като при възможност се добави още повече време за предварителна подготовка, изследване на проблема и валидиране на идеите с представители на местната общност.

Третият научен урок е, че ***времето за работа в екип е ключов фактор***. Ограниченото време създава динамика, фокус и усещане за предизвикателство, но същевременно част от идеите биха могли да бъдат развити още по-пълноценно при повече време за обсъждане, проверка на информация, консултации с експерти и подобряване на презентациите. Затова при бъдещи формати е подходящо да се предвиди комбинация от интензивна работа на място и последващ период за доразработване на най-перспективните идеи.

Четвъртият научен урок е свързан с ***необходимостта от последваща подкрепа***. Проектът показа, че участниците могат да създадат добри идейни концепции, но за да се превърнат част от тях в реални инициативи, е необходим механизъм за продължение. Това може да включва менторски срещи след събитията, връзка с местни институции и бизнес, малки грантове за пилотиране, представяне пред общински структури, включване в младежки съвети или достъп до инкубационни програми. Един от важните изводи е, че мотивацията на младите хора трябва да бъде уловена в момента, в който е най-силна, и да бъде подкрепена с реални следващи стъпки.

Петият научен урок е, че к***омуникацията и публичността са решаващи за обхвата и ефекта на подобни инициативи***. Обратната връзка показва нужда от по-добри канали за достигане до младите хора, повече предварителна информация, по-видимо популяризиране на възможностите и използване на комуникационни формати, които са близки до младежката аудитория. Това означава, че бъдещи дейности следва да включват по-активна комуникационна стратегия — чрез училища, университети, младежки организации, социални мрежи, местни медии, инфлуенсъри, партньорски канали и директна работа с общностите.

Шестият научен урок е, че ***местните проблеми трябва да бъдат представяни на младите хора по достъпен, конкретен и разбираем начин***. Когато даден проблем е твърде общо формулиран, участниците по-трудно стигат до приложимо решение. Когато обаче разполагат с реални примери, данни, казуси, срещи с местни заинтересовани страни или конкретни предизвикателства, те могат да мислят по-задълбочено и реалистично. Затова бъдещи инициативи биха могли да включват предварително подготвени местни казуси, кратки срещи с представители на общини, бизнес и НПО, както и възможност участниците да задават въпроси към хора, които работят по съответните проблеми.

Седмият научен урок е, че ***междусекторното сътрудничество трябва да се изгражда системно, а не еднократно***. Проектът показа, че младите хора разпознават ролята на местната власт, бизнеса, образованието, науката и гражданския сектор, но също така очакват по-ясни и постоянни механизми за сътрудничество. Това насочва към необходимост от местни платформи, инкубатори, хъбове, клубове, регулярни форуми и събития, които да свързват идеи, хора и ресурси. Устойчивият ефект не се постига само чрез едно събитие, а чрез продължаваща екосистема от възможности.

Осмият научен урок е, че ***младите хора се мотивират силно, когато виждат признание за своя труд***. Представянето на проектите, събирането им в Дигитален сборник на младите таланти и възможността идеите да бъдат споделени с по-широка аудитория имат силен ефект. Това показва на участниците, че работата им не остава само в рамките на обучителната зала, а има видимост и потенциал да достигне до заинтересовани страни. В бъдещи инициативи е важно да се запази и надгради тази практика чрез публични представяния, изложби на идеи, онлайн библиотеки, срещи с партньори и възможности за пилотно реализиране на избрани концепции.

9. ПРЕПОРЪКИ КЪМ ЦЕНТРАЛНАТА И МЕСТНАТА ВЛАСТ

В рамките на проект „Инкубатор за млади таланти“ беше идентифицирана ясна необходимост от по-активна, целенасочена и устойчива подкрепа за младите хора с интерес към науката, иновациите, изследователската дейност и предприемачеството. Работата с млади участници, представители на образователни институции, научната общност, гражданския сектор и местната среда показа, че съществува значителен потенциал за развитие на таланти, но този потенциал често остава недостатъчно разпознат и подкрепен на местно ниво. Именно поради това една от ключовите препоръки, формулирани в резултат на проекта, е централната и местната власт да развият по-системни механизми за насърчаване на науката, иновациите и младите таланти чрез конкретни програми, финансови инструменти и партньорски модели.

Като практически принос в тази посока в рамките на проекта беше разработен проект на **общинска програма „Наука“**, предложен като модел, който може да бъде адаптиран и прилаган от българските общини. Програмата е замислена като *инструмент за създаване на по-силна връзка между научната общност, образователните институции, младите изследователи, бизнеса, неправителствения сектор и местната власт*. Основната ѝ цел е **чрез целево финансиране и институционална подкрепа да се насърчават научното развитие, приложните изследвания, иновациите и научната култура на регионално и местно равнище**.

Разработеният проект на програма „Наука“ стъпва върху разбирането, че ***общините*** не следва да бъдат само административни структури, предоставящи базови услуги, а ***могат да бъдат активен участник в създаването на иновационна среда***. Местната власт познава конкретните проблеми на територията си - свързани с градската среда, екологията, качеството на живот, енергийната ефективност, управлението на ресурсите, здравето, образованието, транспорта, социалните услуги и други области. В същото време научната общност, младите учени, студентите и младите предприемачи разполагат с идеи, знания и умения, които могат да бъдат насочени към решаването именно на такива реални местни предизвикателства. Програмата „Наука“ предлага механизъм тези две страни да бъдат свързани по устойчив и резултатно ориентиран начин.

Към централната власт препоръчваме ***да насърчи създаването и прилагането на общински програми за наука, иновации и млади таланти чрез разработване на национална рамка, методически указания и добри практики***. Подобна рамка би подпомогнала общините, особено по-малките и средните, които често нямат достатъчен административен капацитет за самостоятелно разработване на такива инструменти. Министерствата и националните институции, ангажирани с образование, наука, иновации, младежки политики и регионално развитие, могат да подкрепят процеса чрез примерни програмни документи, насоки за допустими дейности, модели за оценка на проектни предложения, механизми за мониторинг и препоръчителни индикатори за резултатност.

Необходимо е също така ***централната власт да предвиди възможности за съфинансиране или стимулиране на общини, които приемат и изпълняват местни програми за насърчаване на науката и иновациите***. Това може да се случи чрез национални програми, европейски фондове, партньорски схеми между държавата и общините или чрез специални конкурси за местни иновационни екосистеми. Подкрепата от централно ниво би дала ясен сигнал, че развитието на науката и младите таланти не е

само задача на университетите и научните институти, а важен елемент от цялостното обществено, икономическо и регионално развитие.

Към местната власт препоръчваме ***приемането на общински програми „Наука“ или сходни местни механизми, които да предоставят целево финансиране за научни, изследователски, образователни и иновационни инициативи***. Тези програми следва да бъдат съобразени със спецификата на всяка община, но е важно да включват няколко основни направления: подкрепа за приложни научни изследвания; разработване на иновативни решения с практическа полза за местната общност; насърчаване на млади учени, студенти, докторанти и ученици; популяризиране на науката; развитие на предприемачески умения; създаване на партньорства между община, училища, университети, научни организации, бизнес и граждански сектор.

Особено важен елемент от предложената програма „Наука“ е ***финансирането на проекти, които водят до разработване на функционални прототипи***. Това могат да бъдат визуални, дигитални, физически или интерактивни прототипи, чрез които да се демонстрират основните функционалности на иновативен продукт, услуга или решение. Подобен подход е изключително ценен, защото превръща научната идея в практически приложим модел. Така младите хора не само развиват знания, но и преминават през реален процес на създаване, тестване, представяне и подобряване на решение. За общините това означава достъп до нови идеи и възможност за намиране на практически отговори на конкретни местни нужди.

Препоръчваме местните власти да ***прилагат и проактивен подход, при който всяка година общината идентифицира конкретни проблеми или предизвикателства на своята територия и ги обявява като тематични направления за кандидатстване***. Например една община може да постави пред научни колективи, младежки екипи, училища, университети и неправителствени организации предизвикателства, свързани с подобряване на градската среда, адаптация към високи температури, опазване на биоразнообразието, управление на водните ресурси, намаляване на отпадъците, енергийна ефективност, достъпност на публичните услуги, дигитализация, здравеопазване, културно наследство или младежко участие. Така програмата няма да бъде абстрактен финансов инструмент, а реален мост между местните проблеми и научно обоснованите решения.

Програмата „Наука“ следва да има и силен образователен и младежки компонент. Проектът „Инкубатор за млади таланти“ показа, че младите хора имат нужда не само от вдъхновение, но и от конкретни възможности да развиват умения, да работят по идеи, да получават обратна връзка от ментори и да представят резултатите си пред публика, институции и потенциални партньори. Затова препоръчваме общинските програми да подкрепят научни работилници, школи, менторски програми, лаборатории за идеи, местни научни фестивали, хакатони, демонстрационни събития, ученически и студентски изследователски проекти, както и участия в научни форуми и изложения. Чрез подобни дейности науката става по-достъпна, по-разбираема и по-привлекателна за младите хора.

Важна препоръка към местната власт е ***програмата да насърчава партньорствата***. При оценката на проектните предложения следва да се дава допълнителна тежест на инициативи, които включват сътрудничество между различни участници — например училище и университет, научна организация и община, младежки екип и бизнес, неправителствена организация и експерти от местната администрация. Така се създава среда за обмен на знания, опит и ресурси, а проектите

имат по-голям шанс да постигнат реален ефект. Партньорският подход също така помага на младите учени и иноватори да изградят контакти, да разберат нуждите на местната общност и да видят как техните идеи могат да бъдат приложени извън учебната или лабораторната среда.

Към местната власт препоръчваме още ***да осигури прозрачни, достъпни и ясни процедури за кандидатстване по програмата***. Много млади хора и малки организации имат добри идеи, но нямат достатъчно опит в административното оформяне на проектни предложения. Затова е важно процедурите да бъдат разбираеми, сроковете — реалистични, а изискванията — съразмерни с размера на финансирането. Добра практика би било общините да организират информационни срещи, консултации и обучения за потенциални кандидати. Това ще повиши качеството на проектните предложения и ще разшири кръга на участниците.

Препоръчваме също така ***общините да предвидят механизми за публичност и популяризиране на резултатите от финансираните проекти***. Участието в научни форуми, изложения, демонстрационни дни и публични представяния е важна част от развитието на младите таланти. То им дава възможност да представят работата си, да получат признание, да създадат контакти и да привлекат последваща подкрепа. За общината това е възможност да покаже, че инвестира в знанието, в младите хора и в решения с висока обществена стойност.

От гледна точка на устойчивостта препоръчваме програмата „Наука“ да не бъде еднократна инициатива, а ежегоден или многогодишен инструмент, заложен в общинските политики и бюджети. Само чрез постоянство може да се изгради доверие сред младите хора, научната общност и партньорите. Еднократното финансиране може да създаде добри примери, но устойчивата програма изгражда екосистема. Тя позволява проследяване на резултатите, надграждане на успешни проекти, развитие на местни мрежи и постепенно превръщане на общината в по-привлекателно място за образование, работа, иновации и предприемачество.

В заключение, основната препоръка към централната и местната власт е науката и младите таланти да бъдат разглеждани като стратегически ресурс за развитие на общностите. Разработеният в рамките на проекта модел на общинска програма „Наука“ предлага приложим, гъвкав и ориентиран към резултати инструмент за постигане на тази цел. Чрез него местната власт може да подкрепя млади учени, изследователи, ученици, студенти и иноватори, като едновременно с това насочва техния потенциал към решаване на реални местни проблеми. Подобен подход би допринесъл за повишаване на интереса към науката, за развитие на предприемаческа култура, за създаване на иновативна среда и за подобряване на качеството на живот в българските общини. Приемането и прилагането на общински програми „Наука“ би било важна стъпка към по-смислена връзка между знание, младежко участие и местно развитие. Това е инвестиция не само в отделни проекти, а в хора, идеи и решения, които могат да направят общините по-модерни, по-устойчиви и по-привлекателни за младите поколения.

Освен това **„Дигиталният сборник на младите таланти“** бе изпратен до всички общини, включени в проекта, като към момента за част от тях вече са получени входящи номера, удостоверяващи официалното му регистриране в деловодството. Заедно с предоставянето на сборника Асоциацията на младите учени декларира готовност да съдейства за последващото развитие на младежките идеи чрез свързване с екипите, разработили проектните предложения, както и чрез предоставяне на менторска и експертна подкрепа при тяхното практическо реализиране.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Проект „Инкубатор за млади таланти“ се реализира като цялостна, практически ориентирана инициатива, насочена към активиране на потенциала на младите хора и включването им в процесите на идентифициране, обсъждане и решаване на значими обществени проблеми. Чрез проведените дейности проектът надгради традиционния подход към младежкото участие, като създаде пространство, в което младите хора не бяха само обучаеми или наблюдатели, а активни участници, създатели на идеи и партньори в диалога с институции, бизнес, академична общност и граждански сектор.

В рамките на проекта беше изграден работещ модел за насърчаване на гражданската активност, предприемаческото мислене и иновативния подход към местното развитие. Проведените събития в различни градове в страната позволиха да бъдат обхванати разнообразни местни контексти, проблеми и потребности. Това даде възможност проектът да не остане ограничен до общи теми и абстрактни дискусии, а да стъпи върху реални предизвикателства, разпознати от младите хора и местните общности. Темите, върху които работиха участниците, включваха градска среда, транспорт, екология, управление на отпадъците, водни ресурси, образование, здравеопазване, социална подкрепа, демографски процеси, задържане на младите хора в регионите, дигитализация, енергийна ефективност и устойчиво развитие.

Един от най-важните резултати от изпълнението на проекта е, че **младите хора получиха възможност да преминат през реален процес на учене чрез практика**. Те анализираха проблеми, обсъждаха възможни решения, работиха в екипи, представяха идеи, аргументираха предложенията си и получаваха обратна връзка от фасилитатори, експерти и представители на институции. По този начин проектът допринесе за развитие на ключови компетентности, които са необходими както за личностното и професионалното развитие на участниците, така и за активното им включване в обществения живот. Сред тях се открояват уменията за комуникация, работа в екип, критично и креативно мислене, презентиране, проектно планиране, предприемачество, дигитална грамотност и по-добро разбиране на механизмите за гражданско участие.

Съществен принос на проекта е **разработването на конкретни младежки проектни предложения, насочени към решаване на проблеми в местните общности**. Тези предложения показват, че младите хора могат да мислят комплексно, да съчетават социални, технологични, екологични и икономически решения и да предлагат идеи, които имат потенциал за последващо развитие. Разработените концепции не са само резултат от творческо упражнение, а доказателство за натрупан капацитет, повишена увереност и готовност за участие в процеси, свързани с местното развитие. В тях ясно се вижда стремежът на младите хора към по-устойчива, по-достъпна, по-иновативна и по-справедлива среда.

Проектът постигна значим ефект и по отношение на **връзката между младите хора и институциите.** Чрез срещите, кръглите маси, дискусиите и работните формати беше създадена среда за диалог, в която участниците имаха възможност да поставят въпроси, да представят идеи и да чуят гледната точка на хора, ангажирани с вземането на решения. Това е особено важно, защото една от основните пречки пред младежкото участие често е усещането за дистанция между младите хора и публичните институции. В рамките на проекта тази дистанция беше намалена чрез пряк контакт, съвместна работа и споделяне на опит. Така беше насърчено разбирането, че гражданското участие не е еднократен акт, а процес, който изисква информираност, активност, партньорство и постоянство.

Въздействието на проекта може да бъде разгледано на няколко равнища. На ***индивидуално равнище*** участниците придобиха нови знания, умения и увереност да изразяват позиция, да работят по идеи и да търсят възможности за тяхната реализация. На ***групово равнище*** проектът насърчи сътрудничеството между млади хора от различни среди, с различен опит и интереси, като ги обедини около общи предизвикателства и решения. На ***местно равнище*** инициативата допринесе за поставяне на конкретни проблеми в дневния ред на общностите и за генериране на нови перспективи към тяхното решаване. На ***институционално равнище*** проектът показа, че сътрудничеството между младежи, общини, университети, бизнес и граждански организации може да бъде ефективен подход за създаване на идеи с реална обществена стойност.

Особено важен резултат е, че проектът създаде **предпоставки за устойчивост**. Натрупаният опит, разработените проектни предложения, събраната обратна връзка, изведените добри практики и препоръките към институциите могат да бъдат използвани като основа за бъдещи инициативи. Моделът на работа може да бъде надграден чрез последващи форуми, менторски програми, хакатони, стажове, инкубатори, партньорства с местни власти и възможности за финансиране на младежки идеи. В този смисъл „Инкубатор за млади таланти“ не следва да се разглежда само като приключил проект, а като основа за дългосрочен механизъм за подкрепа на младите хора и тяхното участие в обществения живот.

Изпълнението на проекта потвърди, че младите хора имат силен потенциал да бъдат двигател на промяна, когато получат достъп до подходяща среда, информация, подкрепа и възможност за изява. Техните идеи показват чувствителност към реалните проблеми на местните общности, но също така и смелост да се предлагат иновативни, дигитални и междусекторни решения. Това е особено ценно в контекста на съвременните предизвикателства, които изискват нов тип мислене, партньорство между различни сектори и активно включване на гражданите.

В заключение, проект „Инкубатор за млади таланти“ постигна своите цели, като съчета обучение, практическа работа, граждански диалог, проектно мислене и реално включване на младите хора в търсенето на решения за местните общности. Проектът доказа, че когато младежкото участие бъде подкрепено с ясни инструменти, добра организация, експертна помощ и отвореност от страна на институциите, то може да произведе конкретни резултати и да създаде устойчиви ефекти. Най-важният принос на инициативата е, че тя показа младите хора не като бъдещи участници в обществото, а като настоящи носители на идеи, енергия и решения. Именно това прави проекта значима инвестиция в човешкия потенциал, гражданската активност и устойчивото развитие на местните общности в България.